UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství

NÁSILÍ PREZENTOVANÉ VIZUÁLNÍ KULTUROU A JEHO VLIV NA MLÁDEŽ; MOŽNOSTI PREVENCE A OSVĚTY PRO RIZIKOVÉ SKUPINY DĚTÍ NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Bakalářská práce

Autor:	**Vostrovský Jaroslav**
Obor:	**Vychovatelství**
Typ studia:	**Kombinované studium**
Vedoucí práce:	**PhDr. Jan Šmíd, Ph.D.**

Praha, 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Násilí prezentované vizuální kulturou a jeho vliv na mládež“ zpracoval samostatně pod vedením vedoucího práce PhDr. Jana Šmída, Ph.D. V práci jsem použil informační zdroje uvedené v „Seznamu použité literatury a pramenů“.

V Praze dne 27. 3. 2010

……...

Vostrovský Jaroslav

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Janu Šmídovi, Ph.D. za odborné vedení závěrečné práce a poskytnuté rady.

ANOTACE

Vostrovský Jaroslav: **Násilí prezentované vizuální kulturou a jeho vliv na mládež; možnosti prevence a osvěty pro rizikové skupiny dětí na základní škole.**

Bakalářská práce, Praha 2010 – Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství. Obor Vychovatelství. Kombinované studium. 58 normo s.

Předmět práce

Vizuální kultura a její negativní vliv na děti a mládež. Klíčovou roli hraje televize a počítač, především počítačové hry.

Cíl práce

Popsat formy a způsoby vyjadřování vizuální kultury. Poukázat na souvislosti mezi nadměrným sledováním násilí a reálnou agresivitou.

Metoda

Studium vztažné literatury. Vlastní výzkum.

Klíčová slova

Vizuální kultura, vizuální gramotnost, výtvarná výchova, volnočasové aktivity, agrese, šikana.

Výsledky a závěry

Nadměrné sledování násilí může vést k jeho reálnému napodobování, ale jenom to nestačí. Do hry musí ještě vstoupit nefungující rodina, neuspořádané sociální prostředí, vrozené dispozice k násilí a další faktory.

ANNOTATION

Vostrovský Jaroslav - ***The violence presented in a visual culture and its influence on youth, possibilities prevention and education for at-risk groups of children on primary school.***

Bachelor thesis, Prague 2010 - Charles University in Prague, Faculty of Education. Institute of professional development in education. Specialization pedagogy. Combined study. 58 pp.

Subject of work

Visual culture and its negative impact on children and youth. A Key role plaies television and computer, especially PC games.

Target of work

Describe the forms and modes of expression of visual culture. Point to connection between watching excessive violence and real aggression.

Method

The study of reference literature. Personal research.

Key words

Visual culture, visual literacy, art education, leisure activities, aggression, bullying.

Results and conclusions

Excessive watching violence can lead to its real imitation, but just that its not enough. The disfunctional family must come into the game, disordered social environment, inborn disposition to force and next factors.

OBSAH

Úvod……8

1. Vizuální kultura……9

1.1 Historie - mechanický věk…….....11

1.2 Současnost - elektrický věk…….....13

1.3 Mediální manipulace……..17

1.4 Vizuální gramotnost……...19

2. Agrese…….....21

2.1 Obecná hlediska…….21

2.2 Násilí v médiích a vliv na dětskou populaci……..28

2.3 Mateřská škola a základní škola…….....29

2.4 Vliv počítačových her……32

3. Prevence……...37

3.1 Legislativa……..38

3.2 Prevence šikany……..41

3.3 Demokratizace násilí……..41

3.4 Výtvarná výchova……..42

4. Terénní sonda do sledovacích návyků.....44

4.1 Cíl a předmět zkoumání……44

4.2 Použitá metoda……..44

4.3 Objekt zkoumání……44

4.4 Vyhodnocení……45

Závěr.....49

Seznam použité literatury.....51

Přílohy.....53

Úvod

Na začátku svojí práce bych rád použil citát z divadelní hry „Nahniličko“ od autora Jana Krause, protože mi přijde velmi výstižný pro téma mojí práce:

„Svá mláďata Češi osobně nevychovávají. Nebaví se s nimi o životě, ani si s nimi nehrají a nezpívají. Přenechali výchovu masmédiím. Jejich potomci mají proto omezenou fantazii, neovládají mateřštinu a nedokážou se druhých dotýkat.“

Téma mojí bakalářské práce je totiž o násilí, které nabízí současná vizuální kultura a vliv tohoto násilí na děti.

Cílem mojí práce je poukázat na souvislost mezi nadměrnou konzumací mediálního násilného obsahu a agresivitou dětí školního věku. Za důležité považuji i to, jak na děti působí reklama a pornografie a jak tráví volný čas.

Od samého počátku mojí práce mi bylo jasné, že téma, které jsem zvolil, se vztahuje zejména k fenoménu televize, ale také k domácímu počítači a jeho způsobu využití, tedy hrám a internetu.

Metoda mojí práce spočívala zejména v prostudování vztažné literatury, hodnotil jsem teoretická východiska renomovaných autorů a pozornost jsem věnoval krátkodobým a dlouhodobým výzkumům provedeným nejen u nás, ale i v zahraničí. Provedl jsem i vlastní terénní sondu zaměřenou na sledovací návyky.

Závěrem konstatuji, že nadměrná konzumace násilí vede k reálnému násilí, ale není zde přímá souvislost. Do hry musí ještě vstoupit nefungující rodina, neuspořádané sociální prostředí, vrozené dispozice k násilí a další faktory.

1. Vizuální kultura

O naší moderní době se mluví jako o době obrazů. Vliv obrazů na náš všední život nepochybně vzrůstá. Tradičními kategoriemi, zabývajícími se obrazy a viděním, jsou umění, fotografie, film nebo masová média. Jejich studiem se zabývají obory jako dějiny umění, dějiny filmu, žurnalistika, masová komunikace, psychologie a sociologie. Jednotlivá média se dnes propojují a vzájemně inspirují.

Vizuální kultura není zcela nový stav naší nedávné a soudobé kultury. Vizualita je pojmenovávána přinejmenším již "od Platóna", ovšem až donedávna nebyla spojována s poznáním či dokonce s "pravdou". Poznání vždy patřilo vědě a filosofii, kultura obrazu byla brána jako lehká zábava. Nové je to, že vizuální kultura byla uznána za objekt hodný studia.

Vizualita nás obohacuje tím, že nám umožňuje vyšší kvalitnější stupeň vnímání světa, ale také na nás působí negativně, je agresivní, manipulativní, přesycená a často nám uniká podstata věci a souvislosti. Vizuální médium nám přináší svoji interpretaci světa v racionální nebo emocionální rovině. Nebezpečí předkládaných obrazů spočívá v tom, že máme sklony jim bezmezně věřit. *„Musí to být pravda, protože jsem to viděl na vlastní oči“*. Přitom technické prostředky umožňují ohýbat realitu a přizpůsobovat ji různým zájmům.

Bylo pro mě zprvu velmi obtížné, jak rozdělit a zaškatulkovat takzvané prostředky vizuální kultury, jak je rozdělit na historické a současné. Složitost spočívá v tom, že tyto prostředky se vyvíjí a přizpůsobují své době. Například kniha, úvahy o její budoucnosti v tištěné nebo digitální podobě jsou všudypřítomné, ale čísla prodejců knih z minulého roku hovoří o trvalém zájmu. Nebo kinematograf, začínal jako mechanický stroj poháněný klikou, později se elektrifikoval, dnes jsou filmy v digitální podobě, přístupné na internetu a kinosály jsou poloprázdné a patrně bez budoucnosti.

Nechal jsem se tedy inspirovat McLuhanem a rozdělil jsem nosiče vizuální kultury, média, do dvou částí. Na ty historické, patřící do takzvaného mechanického věku. Sem patří tisk, komiks, fotografie a kino. A na ty moderní, patřící do elektrického věku, který nastal přibližně v polovině minulého století a který je spojen zejména s rozvojem televize, televizní reklamy, domácích počítačů a internetu.

Důležité také bylo, vyhodnotit si, jaké nosiče informací a zábavy, jsou pro moje téma klíčové. Za ty klíčové považuji televizi a počítač.

Tištěná média mají stále dost příznivců. Česká republika je dokonce, pokud jde o prodej, na čelním místě v EU. V loňském roce u nás vyšlo 17000 titulů, máme u nás 4000 nakladatelství, nejhustší síť obchodů a západní sousedé nás pokládají za knihomoly. Tištěná média nejsou jen knihy, ale i noviny a časopisy, pokud jde o ty bulvární, ty jsou převážně nevkusné až neslušné. Novým trendem je digitalizace knih a jejich umístění na internetu. Svoje místo v kultuře mají i internetové časopisy a noviny.

Televize je na světě už více jak půl století a stále se vyvíjí nejen po technologické stránce, ale i po obsahové. Staré formáty vysílání nahrazují nové, je důležité být přitom první, co nejblíže a ukázat detaily. Korektnost a ohleduplnost vystřídala dravost a výsledky divácké sledovanosti jsou uctívány jako božstvo. Reklamní průmysl zaměstnává armádu psychologů a sociologů s cílem manipulovat s lidmi.

Televize si stále drží jeden primát mezi ostatními médii, jako největší „žrout“ volného času, napříč všemi věkovými kategoriemi. Důvodem je pravděpodobně stále se rozšiřující nabídka a finanční nenáročnost. Pamatuji si, že za socialismu se takovému způsobu života říkalo „bačkorová kultura“. Dnešní děti označují trávení volného času u televize nebo počítače hantýrkou „sedět u bedny“.

Relativně mladým médiem je osobní počítač, který se od 80 - let vypracoval do pozice nenahraditelného multimediálního společníka. Počítač připojený na internet dnes absorboval všechny známá média. Najdeme zde knihy a časopisy v elektronické podobě, filmy, hudbu, televizní stanice zde vysílají on-line. Internet také nabízí virtuální život v různých nových oblíbených sociálních sítích.

Internet je velký konkurent televize, pokud jde o to, jak mládež tráví volný čas, ale televize díky němu nezanikne. Pro televizi totiž mluví její nízká pořizovací cena, větší obrazovka, snadná obsluha, šíření signálu je zdarma, pokud pominu povinné koncesionářské poplatky a signál je kvalitnější.

1.1 Historie – mechanický věk

Tisk

Tisk přinesl důraz na vizuální prezentaci, masové trhy a univerzální gramotnost. Kniha je nejstarší lidský vynález, který změnil vyučovací a tržní proces a stal se první učebnicí a prvním masově vyráběným zbožím. Je otázkou budoucnosti, kam se kniha bude vyvíjet, jestli se zachová její tištěná podoba nebo bude pouze v digitální formě. Už dnes je na internetu ke stažení několik milionů knih a rychle přibývají další.

Trh je dnes rozdělený na drahé a levné tiskoviny. Za relativně drahou tiskovinu se považuje kniha, jedno jakého žánru. Cena 300 Kč za výtisk, nebo i více, zdá se mnoha lidem vysoká. Stejní lidé, ale každý měsíc utratí za bulvární noviny stejnou nebo vyšší částku. O cenu jde totiž až v druhé řadě, tím hlavním je měnící se vkus. Lidé milují bohatě ilustrované tiskoviny, mají rádi senzace a rádi nahlíží do soukromí celebrit. Chtějí méně přemýšlet a více se bavit.

Dnešní doba více než knihám, přeje časopisům, které jsou bohatě ilustrovány. Navštívil jsem jednu prodejnu tisku a udělal jsem si takovou malou sondu do nabídky trhu. Bulvárních novin se denně prodá na 1,7 milionů výtisků. Nejprodávanější bulvární noviny a časopisy jsou Blesk, Aha, Rytmus života a Pestrý svět. Je pro mě nepochopitelné, že bulvárních novin se prodá více než zpravodajských, ale lidé asi rádi nahlíží do soukromí druhých a nic tak nepotěší, jako cizí neštěstí. Takto je popsán stav bulvárního tisku v petici proti bulváru z roku 2009, jejímiž iniciátory se stali spisovatel Michal Viewegh a herec Marek Vašut:

"Nevkus a netaktnost, vulgarita, polopravdy a lži bezostyšně vydávané za pravdu, slídilství, záměrné provokace, plánované skandalizace, cynicky přiznávané fotomontáže či zcela smyšlené rozhovory, neomalené tykání bez ohledu ne věk či postavení, bezohlednost ke zraněným lidským citům, neúcta ke stáří a dokonce i k smrti, neskrývaný novinářský hyenismus – to jsou dnes běžné praktiky Blesku, Aha, Šípu, Pestrého světa, rytmu života a dalších bul várních periodik". (Týden, 20/2009, str. 16)

Nejvíce mě ovšem zajímaly dětské časopisy. V nabídce bylo ten den 16 časopisů. Z toho 14 z nich bych si dovolil označit jako kvalitní, protože obsahovaly nejen příběhy a povídání a omalovánky, ale i hádanky, zpívanky, návody na výrobu různých věcí, doplňovačky, hříčky a křížovky. Jsou nejen zábavné, ale i inspirující. Zbylé dva časopisy, které se vymykaly, to byl Tom a Jery, samé „honičky a pranice“ a druhý časopis ABC s tankem na titulní straně a přiloženou počítačovou hrou z druhé světové války. Nabídku hodnotím jako dost širokou s drtivou převahou kvalitních produktů.

Fotografie

Minulé století zaznamenalo gigantický rozvoj fotografického průmyslu. Technika se kvapně vyvíjela, stala se přenosnou a cenově přístupnou. Další výrazný posun v technice přinesla digitalizace. Digitální fotoaparáty a mobilní telefony s touto funkcí jsou důvodem toho, že dnes každý člověk vlastní fotografický přístroj.

Fotografie je ryze obrazové médium, které objekt zájmu dokáže zachytit mnohem přesněji než slovo nebo písmo. Fotografie používá univerzální jazyk, který je srozumitelný drtivé většině lidí. Dnes už existuje jen málo míst, které nebyly ještě fotografovány. Svoje fotografie můžu umístit na internet a nabídnout je tak ke sdílení komukoliv na světě.

Digitální technologie přinesla i něco, co lze těžko hodnotit jako přínos. Je dostupná a levná a to sebou nese spíše kvantitu snímků, než kvalitu. Proces focení se stal zautomatizovanou činností a snímky jsou často obsahově prázdné.

Komiks

Komiks vznikl díky knihtisku a má podobný participační charakter jako knihtisk. Komiks byl klíčem k pochopení televizního obrazu. První svazky komiks vyšly v roce 1935 a byli plné akce a násilí. Existující zločinnost se v mnoha případech komiksu neoprávněně připisovala.

Kino

V Anglii se kinu původně říkalo „bioskop“, protože vizuálně prezentovalo skutečný způsob života. Film ve skutečnosti není jediným médiem jako tisk nebo hudba, ale je kolektivní uměleckou formou, kde jednotlivci řídí herce, osvětlení, zvuk, slovo. Úkolem filmu bylo převést diváka z jeho vlastního světa do světa jiného, filmového. Toto je tak samozřejmé, že divák přijímá tuto zkušenost podprahově a nekriticky. Oproti jiným médiím má film schopnost ukládat a předávat velké množství informací v přístupné formě. Film nabízí jako produkt to nejmagičtější zboží ze všech, totiž sny. Chudým nabízí roli boháče, utlačovaným roli vůdce. Dalo by se s nadsázkou mluvit o okamžité seberealizaci.

Dějiny filmové techniky lze rozdělit na dvě části. Tou první je doba, kdy bylo promítací plátno odloučeno od projektoru, jako pozůstatek naší mechanické doby. Tou druhou fází je existence malých přenosných projektorů, tzv. multimediálních přehrávačů.

1.2 Současnost – elektrický věk

Druhá polovina 20. století přinesla nové elektrické technologie, které doslova změnily a také zmenšily celý svět. Byla to televize, domácí počítač včetně internetu a her.

Televize

Patrně první pravidelné vysílání televize v Evropě, bylo zahájeno 2. listopadu 1936 v Anglii. Byla to stanice BBC a v počátcích bylo v celé zemi jen 300 majitelů televizních přijímačů.

V Československu bylo pravidelné veřejné vysílání zahájeno roku 1953 a v roce 1961 bylo evidováno již na milion televizních přijímačů. V roce 1966 se objevila první reklama a v roce 1973 začíná barevné vysílání.

Televize působí na více smyslů najednou, tedy zrak a sluch. Předvádí děj v pohybu a umí to i živě, čímž v nás vyvolá dojem, že jsme přímo u toho. Přináší informace a baví nás, ale také omezuje komunikaci mezi lidmi.

Televize obvykle neplní funkci kulisy, například jako rozhlas, ale člověka přímo angažuje. Televize změnila tištěná periodika i film a zavinila úpadek komiksu. Protože televize vtahuje diváka do děje, mají nejvyšší účinek ty programy, kde divák musí doplnit určitý proces.

Při jednom pokusu sledovali vědci pohyby očí dětí při sledování akčních scén. Zjistily, že děti upírají oči na tváře hrdinů s očekáváním reakce, akce není až tak důležitá. Televize je médiem reakce, ne akce.

Televize není vizuálním médiem, ale médiem taktilně sluchovým, které vtahuje všechny naše smysly. Vyžaduje participující reakci diváka. Víc, dokáže vtáhnout celou populaci do rituálního procesu, to tisk nebo film neumí. Televize má paradoxní vlastnost, vtahuje nás do dění, avšak nevzrušuje, neagituje, neburcuje. (volně převzato z McLuhan, 1991)

Internet

Toto anglické slovo označuje mezinárodní síť propojených počítačových sítí, ve které spolu komunikují jednotlivé počítače za účelem výměny dat, informací a komunikace. Tento pojem se ujal v roce 1987, v síti bylo propojeno 27000 počítačů, ale počet uživatelů raketově stoupal. V roce 1996 to bylo 55 milionů uživatelů, rok 2000 rovná se 250 milionů a dnes je to více jak miliarda připojených počítačů. V České republice v roce 2008 mělo téměř 40% domácností zřízený internet.

Internet má mnoho možností využití. Můžeme si prohlížet webové stránky, využít elektronickou poštu, přenášet soubory, živě komunikovat s přáteli nebo zdarma telefonovat. Velmi oblíbené mezi dětmi a mládeží jsou počítačové hry a sociální sítě jako *Facebook.com, Lidé.cz nebo Twitter.com*. Poměrně novým fenoménem jsou počítačové hry on-line.

Pornografie

O pornografii se zmiňuji až v souvislosti s internetem, i když samozřejmě vím, že se prodává v tištěné formě nebo je možné si ji za úplatu půjčit. Ale vysoká cena a věkové omezení brání dětem a mládeži v přístupu k těmto materiálům. To ale neplatí pro dostupnost pornografie na internetu. Ne všechny stránky jsou placené, mnohé zdarma.

Etické důvody nedovolují žádné experimenty zjišťující negativní vliv pornografie. Dovoluji si ovšem předpokládat, že půjde o podobné mechanismy jako u vysílaného násilí, tedy především o znecitlivění, zde k ženám. Ženy totiž vystupují jako objekt mužské manipulace a tváří se jako sexuální stroje. Velmi nebezpečný je „mýtus znásilnění“, tedy mylná představa o tom, že ženy chtějí být sexuálně zneužívány a napadány muži. Tento mýtus pak u mladých, naivních a nepoučených lidí může vyvolat nevhodné nebo dokonce trestné jednání.

Pravda je, že pornografie může mít i preventivní nebo ventilační vliv. V ČR po roce 1989 byl novinový trh zaplaven pornografií, ale zatímco obecná kriminalita vzrostla čtyřnásobně, počet sexuálních trestných činů se nezvýšil. Nebo v Dánsku, kde je tolerována dětská pornografie, došlo k poklesu pohlavního zneužití dětí ze strany dospělých, ale to je už jiné téma.

Na internetu se dá vystopovat spousta provozovatelů stránek, jejichž obsahem je sexuální násilí. Tyto stránky jsou sice placené a dá se předpokládat, že většina dětí právě z tohoto důvodu na ně nemá přístup, ale je tomu opravdu tak u všech dětí? Vždyť některé dostávají od rodičů spousty peněz a volnosti, jako kompenzaci za to, že rodiče nemají na svého potomka čas kvůli své práci nebo podnikání.

Časopis Reflex si například ve svém čísle 40/2009 bere na mušku konkrétní internetové stránky s násilným sexuálním obsahem. Autor článku neuvedl skutečný název stránek, nechtěl navádět potenciální zákazníky a dělat reklamu majiteli placených stránek. Po zaplacení registrace pomocí SMS ve výši 95 Kč, dostaneme přístup na server, kde pod heslem mučení najdeme 457 odkazů, pod heslem znásilnění 282 odkazů. Titulky jako *„Přepadená a opíchaná“, Znásilněná dáma a Dušená holka“* mluví za sebe.

Je neuvěřitelné, že policie nekoná, neboť náš trestní zákon v paragrafu 205, nazvaném „Šíření pornografie“, říká, že *„ Kdo vyrobí, doveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se zobrazuje násilí či neúcta k člověku, bude potrestán odnětím svobody na 3 až 8 let, spáchá-li čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu“.*

Zákonné ustanovení není samoúčelné, ale má zabránit, aby takový materiál posloužil jako inspirace nebo startovací podnět sexuálním násilníkům. Takové obsahy normalizují sexuální násilí a neměly by být tolerovány, neboť navádějí diváka ke společensky nežádoucímu chování.

Nové mediální trendy

Revoluce se dočkalo klasické kino a to příchodem trojrozměrné projekce. V tomto formátu můžeme zatím jen vidět dokumentární filmy, protože se jedná o drahou výrobu. Je jen otázka času, kdy se výroba zlevní a dočkáme se i akčních filmů nebo pornografie. Trojrozměrná projekce má velký úspěch, neboť divák se ocitne uprostřed děje a může se herců téměř dotknout.

Novým trendem v oblasti tištěných médií je jejich digitalizace a dostupnost na internetu. Nejagilnější v tomto ohledu je internetová společnost Google. Ta od roku 2004 digitalizuje knihy z velkých amerických univerzitních knihoven rychlostí 4 000 knih denně. Pomocí skeneru dosud Google digitalizoval více jak sedm milionů knih, k velké nelibosti nakladatelů a bez respektování autorského práva. Podobné aktivity vyvíjí i jiné internetové vyhledávače, například Yahoo!, který zatím vystavil pouze 750 000 knih, ale se souhlasem držitelů autorských práv.

Shrnutí

Pokrok nelze zastavit. Člověka, který se stal vládcem všeho tvorstva díky pazourku, luku, sekyře a noži, později díky střelné zbrani, nahradil moderní člověk s dálkovým

ovladačem v ruce. Současností a budoucností jsou multimediální prostředky, televize, počítač a internet.

Týká se to všech lidí beze zbytku? Ne, jen těch hospodářsky vyspělých a bohatých. Svět je a bude rozdělený na technologicky vyspělý a chudý a zaostalý. Otázkou je, jestli nás moderní média dělají lepšími lidmi, jestli nám umožňují lepší kvalitu života. Myslím, že ne. Zajímavý cestopis mě zabaví, ale nenahradí skutečné cestování a zážitky z cest. Rád si zahraji na počítači akční hru, ale pokud si vzpomínám, tak opravdová bitva hliněnými koulemi proti klukům ze sousední vesnice měla větší emocionální náboj. Rád se podívám na motoristické magazíny, ale opravdovou jízdu autem to nenahradí. Žádný virtuální svět nemůže nahradit realitu, ale uvědomují si to dnešní děti?

Média se snaží řídit naše životy a celkem se jim to daří, zejména u mládeže, která nemá ještě pevné postoje a názory. Mají obrovskou moc s námi manipulovat a utvářet naše názory na svět. Neustále jsme zavaleni novými informacemi odkudkoliv a o čemkoliv a není možné tomu uniknout.

1.3 Mediální manipulace

Média mají obrovskou moc. Právem jsou označována jako čtvrtý pilíř demokracie nebo sedmá velmoc. Komunikační prostředky nám přinášejí informace, zprávy, názory, příběhy lidí a zábavu. Podsouvají nám, o čem máme přemýšlet, koho podporovat, koho nenávidět a co nakupovat. Prostřednictvím médií si tvoříme určité názory na určité věci, ačkoliv nemáme možnost si je jakkoliv ověřit. Zejména televize formuje naše názory a postoje a ovlivňuje veřejné mínění. Televize také organizuje náš čas, protože se přizpůsobujeme vysílacímu schématu, abychom viděli náš oblíbený pořad.

Reklama

Jedním z velmi účinných prostředků manipulace s lidmi, je reklama. Vedle tištěné reklamy, v časopisech, na velkoplošných tabulích ve městech, existuje televizní reklama. Ta je tvořena týmy odborníků na vizuální prostředky, sociologii, psychologii. Je drahá, ale nejúčinnější.

Reklama je, slovy McLuhana, brutálním pokusem o rozšíření automatizace všech oblastí života společnosti. Pokusem o naprogramovanou harmonii všech lidských motivací a tužeb. Pokusem o dosažení kolektivní vůle. Soukromé ideály se mění v kolektivní chtíč. Reklama je postavena na podprahovém vnímání, televize na vědomém vnímání, tím televize změnila reklamní metody. Stará reklama v novém prostředí působí legračně. Jinak řečeno, legrační je každá reklama, kterou vnímáme vědomě. Není určena pro vědomou potřebu, má působit podprahově a vyvolat hypnotické účinky.

Považuji za neetické, že reklama je na děti přímo cílená. Reklamní průmysl se snaží v dětské mysli vytvořit vazbu nebo vztah k určitému zboží, značce nebo instituci, určené dospělým. Cílem je implantovat určité informace a nasměrovat dnes dítě, později dospělého, ke koupi určité značky nebo využití určitých služeb. Přitom jde ve velké míře jen o uměle vyvolanou poptávku, média vnucují divákům produkty místo toho, aby akceptovaly jejich poptávku

Pokud jde o souvislost násilí a reklamy, reklama samotná, bez zobrazení násilí, může k násilí vyprovokovat nepřímo. Často se stává, že děti se dopustí nevhodného chování nebo dokonce trestného činu, jen aby získaly prostředky na produkt, po kterém touží. Bohužel někdy dojde například i k pokusu o vraždu nebo dokonanou vraždu rodičů nebo vrstevníků a pachatel si tak zcela zničí život.

Obaly výrobků

Jedním z příkladů, jak vizualita ovlivňuje náš každodenní život, je grafické zpracování obalů výrobků. Následující informace jsem čerpal z týdeníku Týden, číslo 39/ 2009. Ten tvrdí, že obaly mají pro spotřebitele často větší význam, než samotný obsah. Obal prodává a má i zásadní vliv na následnou spokojenost s volbou. To platí zejména u potravin a drogistického zboží.

Podle týdeníku dvě třetiny lidí se o nákupu rozhodují až v obchodě, pohledem do regálu. Ten trvá průměrně 12 vteřin. Následně 85 % z těchto dvou třetin koupí ten výrobek, který upoutá jejich pozornost. Rozhodující je, kdy se po něm natáhnou, aby ho vzali do ruky.

Proto jsou výrobci ochotni zaplatit za nový design obalu velké částky. Není neobvyklé, že někdy je cena obalu vyšší, než cena obsahu, například balené vody. Hlavně potraviny se snaží vizuálně překřičet konkurenci. Vizuální styl a nápaditost musejí ovšem často ustoupit silnějšímu argumentu, kterým je cena, to platí zejména pro státy východní Evropy, včetně Česka. Někteří výrobci dokonce přímo do zadání upřesňují, aby obal byl nevzhledný, coby signál pro spotřebitele, že už to levnější nebude.

„Na základních školách ve Velké Británii jsou základy sebeobrany proti obalovým trikům součástí předmětu mediální výchova. Děti mohou například společně konzumovat potraviny jednoho druhu s různými obaly, porovnávat jejich chutě a balení a diskutovat o tom. Hrají hru na regál, v níž každý žák představuje jeden výrobek a přemýšlí, jak donutit spotřebitele, aby si ho všiml a vybral. Nebo jdou navštívit místní samoobsluhu. Ani britské děti Pak nejsou zcela imunní proti obalové smršti, ale dostanou šanci si uvědomit, kdo, proč a jak na ně dennodenně útočí.“ (Týden 39/2009)

1.4 Vizuální gramotnost

Podle obecné definice, jde o percepční zrakovou senzibilitu a schopnost i dovednost pochopit vizuální informace a dále s nimi komunikovat.

Dívat se je jako číst. Ale jak přesně?

Faktem je, že žijeme ve vizuální době a získáváme informace především pomocí obrazů. Bohužel se to velmi málo projevuje ve vzdělávání. Role vizuálního vnímání by se neměla omezit pouze na rovinu pomůcek, ale měla by se stát plnohodnotnou součástí našeho života, tedy i součástí všeobecného vzdělávání. Dovednost vizualizovat své myšlenky by měla být stejně důležitá jako psaní a počítání.

Vizuální gramotnost je vnímána jako skupina schopností gramotného studenta, které mu umožňují *„získat, analyzovat a předávat nějaké sdělení v široké paletě forem a podpořit a ulehčit rozvoj tradičnějších druhů gramotnosti“.* Tento pohled podporuje paradigma mnohočetných inteligencí a předpokládá funkční spojitosti mezi verbálními, vizuálními a multimediálními formami.

Jiný pohled ji popisuje z hlediska analogie. Analogické myšlení pomáhá rozlišit některé strukturální podobnosti mezi dvěma různými objekty, událostmi nebo situacemi a lépe pochopit jednu z nich, na základě charakteristiky té druhé. Potom vizuální analogie zlepšuje schopnost studenta kriticky uvažovat o přesvědčovacích praktikách ve vizuálních médiích.

*„Mediální gramotnost je zásadní pro multikulturní vzdělání. Posiluje u studentů znalost různých forem médií, pomáhá jim rozvinout analytické a tvůrčí dovednosti použitelné při reakci na média, pomáhá studentům naučit se používat tisk, obrazy, zvuky a další nástroje pro vyjádření a sdílení myšlenek. Nová vize gramotnosti se soustředí na proces zvýšení kompetence, definovaný jako proces, jímž se studenti učí kriticky přijímat informace, které leží nad rámcem jejich bezprostřední zkušenosti. Má sloužit k tomu, aby studenti lépe poznali sebe sama, svět a měli možnost změnit slepě převzatá mínění o životě".(*http://clanky.rvp.cz/clanek/c/zvgb/3020/vizualni-gramotnost-v-severoamerickych-strednich-skolach.html/)

2. Agrese

V této kapitole jsem se zabýval definicí agrese. Popsal jsem základní otázky jejího vzniku. Je vrozená, naučená, vychází z frustrace nebo je to vzájemná kombinace předešlého?

Stručně jsem popsal typologii agrese a více jsem se zabýval hlediskem vývojové psychologie, protože kvalita vnímání obrazové nabídky je závislá především na věku dítěte. V závěru svojí práce se ztotožňuji s tvrzením, že nejvíce ohroženou skupinou jsou děti do věku 12 let.

2.1 Obecná hlediska

Obecná teorie agresivity

Informace pro následující kapitolu jsem volně čerpal zejména z knihy Adama Suchého „*Mediální zlo-mýty a realita"* z roku 2007.

Podle definice psychiatra Cyrila Höschla je agrese manifestní pozorovatelné chování vedené úmyslem poškodit jiný organismus (člověka nebo zvíře) anebo neživotný předmět.

Člověk se vysoce agresivním nestává náhle, ale jde o postupný vývoj na základě dispozic, výchovy, vlivů sociálního prostředí a zkušeností.

Je agrese vrozená?

Konrad Lorenz publikoval v roce 1966 ve své knize „*Tak zvané zlo"* názor, že agrese je důsledkem vrozených dispozic, které vyvolávají nepřátelské reakce proti druhým. Vyslovil teorii hydraulického modelu agrese, kde agrese se v člověku hromadí a pokud nedojde k její katarzi vhodným způsobem, vybuchne do agresivního chování. Podobná je dnes i katarzní teorie mediální agrese. Snahy o dokázání vrozené agresivity vedly k průzkumu chromozomové výbavy u odsouzených a vězněných osob a její porovnání s běžnou populací. Došlo ke zjištění jisté abnormality, ale pro potvrzení teorie o „rozených kriminálnících" to nestačilo.

Je agrese naučená?

Podle této hypotézy se děti naučili chovat agresivně, protože pochopili, že se jim to vyplatí. Poznávací procesy a role modelů v sociálním učení může vést k naučené agresi.

Je agrese odpovědí na frustraci?

Máli dítě uspokojeno svoje základní potřeby, nejedná agresivně, přirozené by tedy mělo být, chovat se neagresivně. Frustrací je například konfliktní rodinná atmosféra, která není schopná zajistit dítěti jeho základní psychické potřeby, pocit bezpečí a uznání.

Je rozdíl mezi pohlavími?

Obecně se má za to, že pokud jde o míru agresivity, ta je více pozorována u chlapců, než u děvčat. Ovšem výzkumy, které sledovaly souvislost mezi agresivitou a nadměrnou konzumací médií, neprokázaly velké rozdíly mezi pohlavími.

Shrnutí

Pokud bych měl shrnout, co to vlastně agrese je, pak agrese je pravděpodobně kombinací výše uvedených vlivů. Opakujme 3 faktory agrese: 1. vrozené podněty, 2. frustrující situace, 3. naučená reakce na určité situace.

Obecná typologie agrese

Typologie agrese v odborných kruzích se liší, co autor, to jiný názor, neexistuje shoda. Například Milan Nakonečný dělí agresi na zlobnou, která je reakcí na frustraci a je provázená vztekem a hostilitou, a na instrumentální, která je vlastně naučenou technikou.

Agrese se také dělí na heteroagresi, zaměřenou na druhé a autoagresi, zaměřenou na sebe. Podle otevřenosti na skrytou a otevřenou.

Eric Fromm dělí agresi na benigní a maligní. Benigní agrese má v sobě pseudoagresi, což znamená, že je hravá, neúmyslná a sebeprosazující. Také zahrnuje

obrannou agresi, tedy instrumentální agresi. Maligní agrese rozvíjí destruktivní charakterový rys sadismus.

Jiné formy agresivního chování můžeme popsat jako mentální, verbální, neverbální, grafické a útočné.

Psychiatr Cyril Höschl popsal vlastní zajímavou klasifikaci agrese. Jde o agresi predátorní (profesionální zločinci, primární je hmotný zisk), ideologickou (etnické vraždění, fotbalové výtržnictví, hmotný zisk není důležitý), agrese pod vlivem alkoholu a drog, impulzivní (bez naplánování a snahy hmotného zisku) a agrese pod vlivem halucinací, bludů a psychotických příznaků.

Shrnutí

Z výše uvedeného vyplývá, že agrese je jevem, který prochází napříč obory a zahrnuje hlediska biologická, psychologická, psychopatologická a sociální.

Stručně můžeme rozdělit agresi na zlobnou (hostilní, maligní), instrumentální (užitkovou) a obrannou (altruistickou, anticipující, benigní). Z hlediska otevřenosti na otevřenou a skrytou. Z hlediska formy na fantazijní, verbální, neverbální, grafickou a brachiální.

Hledisko vývojové psychologie

Pro kvalitu vnímání obrazové nabídky je vedle rozvoje poznávání, kritického myšlení a mentální úrovně, rozhodující především věk dítěte. Dítě rozvíjí svou diváckou gramotnost, které by měla být zdravým základem divácká soudnost. Bez médií dnes není možné prodat téměř nic, žádné zboží, myšlenky ani vize. Divácká negramotnost dělá ze svého majitele nesvobodného a lehce zmanipulovatelného poddaného nadnárodních korporací a zájmových skupin.

Věk 3-6 let

O samostatném využívání médií lze mluvit od třetího roku života, když se zrodí takzvané psychologické „já“. Dítě napodobuje zobrazované scény a identifikuje se s postavami. Pokud má dítě v rodině volnost ve sledování televize a vidí agresivní chování herců nebo kreslených postaviček, zkouší tyto scény napodobovat.

Věk 6-8 let

Šesti až osmileté děti jsou již schopny logického myšlení, jsou schopny chronologicky řadit zhlédnuté scény, ale nedají se už tak snadno strhnout dějem. Nicméně dokážou se vcítit do děje, nevnímají okolí a čas, zahánějí nudu. Projevují se zvukově i mimicky, ústa dokořán, tisknutí nějakého předmětu apod. Děti mají potřebu o svých nových zážitcích hovořit se svým okolím a tady je velmi důležité, aby je dospělí dokázali poučit a tím výrazně snížily riziko negativního dopadu médií.

Věk 9-10 let

Teprve od věku devíti, deseti let, dokáže dítě komplexněji pochopit obsah pořadu. Dítě má již dostatečné zkušenosti, aby například rozeznalo fikci v podobě stokrát „mrtvého“ kocoura Toma. Dítě již rozlišuje mezi hlavní a vedlejší dějovou linií, ale nadále jsou důležité detaily. Průvodní zvukové a mimické projevy zůstávají. Chlapci na rozdíl od dívek začínají skrývat své citové zážitky a stydí se s nimi svěřit dospělým.

Věk 11-12 let

Jedenáctileté až třináctileté dítě si už dokáže udržet odstup od děje. Je schopné páce s abstraktními pojmy, hledá alternativní řešení, vytváří domněnky, myslí o myšlení a dělá soudy o soudech. Děti v tomto věku baví dospělé šokovat vyprávěním šokujících scén z pořadů, které je zaujaly. V tomto věku již plně fungují sociální sítě a dítě je závislé na kolektivu a nemožnost sledovat stejné pořady jako spolužáci poškozuje jeho sociální pozici. Schopnost vyprávět ostatním zážitky ze zakázaného filmu dává dítěti lepší pozici v partě. Ve věku dvanácti let již děti chápou skutečný cíl reklamy, proto by bylo správné legislativně zakázat televizní reklamu pro děti do 12 let.

Schopnost koncentrace

Pokud jde o schopnost koncentrace, ta podléhá stejnému vývoji jako ostatní složky osobnosti. Děti nejsou kontinuální diváci. Pokud dospělí velmi často nesledují pořady od začátku do konce, u dětí to platí dvojnásob. Často slouží televize jen jako kulisa při jiných činnostech, což při výzkumech o množství čase stráveném u obrazovky může zpochybnit tyto údaje.

Vkus dětí

Rozvoj poznávacích schopností mění vkus i zájmy dětských diváků. Děti ve věku mezi osmi a dvanácti lety rády sledují dokumentární a soutěžní pořady a čerpají z nich poučení a vzdělání. Dítě je v kterémkoliv věku schopno konzumovat jakýkoliv mediální obsah. Rozhodující je přirozená zvědavost, televizní vkus rodičů a vyprávění kamarádů. Faktory vedoucí ke sledování určitého pořadu jsou pravděpodobně náhodné a rozhodujícím prvkem je chuť se bavit.

Shrnutí

Pokud bych měl podle zákonitostí vývojové psychologie určit, která věková skupina dětí je ohrožena vysílaným násilím nejvíc, pak tedy děti ve věku do dvanácti let. Starší děti jsou ohroženy podstatně méně.

Vybrané studie

Centerwallova studie

Tato dlouhodobá studie se provedla v kanadském městečku Notel, kde byl zaveden televizní signál až v roce 1973. U dětí z tohoto města, byl sledován po dobu dvou let stupeň objektivně měřené agresivity (fyzické násilí-bití, kousání, postrkování) a byl zjištěn nárůst o 160 procent oproti kontrolní skupině z jiného města, kde měli televizi již delší dobu. Tady nedošlo k významné změně. *Centerwall* také sledoval skupinu 100 vězňů a zjistil spojitost mezi pácháním zločinu a sledováním televize v dětském věku.(volně přejato z Suchý, 2007, str. 46)

Studie Mojmíra Svobody

V souvislosti s Centerwallovými studiemi je možné uvažovat o analogii s Českou republikou po roce 1989. Najednou zmizela jakákoliv cenzura a změnila se programová skladba, objevila se kvanta amerických seriálů a filmů plných násilí, které je zde často samoúčelné.

Každá studie na téma televizní násilí konstatuje vysokou míru výskytu násilí na televizních obrazovkách. Je jasné, že programová skladba je násilím prostoupena víc, než bychom si přáli. Ale jen málokdo se zaměřil i na rozbor prezentovaného násilí. Povětšinou se autoři spokojili s obecným popisem násilí, za který se dá schovat jakýkoliv čin spojený s agresivitou. Výjimkou je domácí výzkum Mojmíra Svobody a jeho kolektivu v roce 1997. Ten monitoroval všechny pořady ČT pro děti a mládež po dobu 14 dní. Rozdělil je na hrané, soutěžní a animované. Dále podle věku a země vzniku. Výzkum rozlišoval mezi brachiální a verbální agresí, které dále rozdělil na přímé a nepřímé. Rozlišoval i typy agresí a snažil se postihnout motivaci agresivního jednání.

Bylo zjištěno, že převládají pořady české nebo slovenské výroby. Častější je brachiální agrese a naprosto dominuje hostilní agrese (nejvíce v pořadech z USA). Pokud jde o motiv, převládl osobnostní. Více násilí bylo v pořadech pro nejmenší, ale má jemnější podobu. Nejzávažnější zjištění bylo, že se v pořadech objevuje tendence násilí zlehčovat. Agrese se stává samoúčelnou formou vzájemné hry a komunikace a ubližování je důmyslně propracováno.

Podle této studie je zlehčování násilí tím největším problémem, zejména pokud dítěti ještě chybí poznávací struktury. Pak není schopné porovnat nabízenou fikci s vlastní zkušeností. Televizní zkušenost předběhne reálnou zkušenost, to vytvoří v dítěti falešný scénář. Potom neodhadne reálné nebezpečí a kombinace zvídavosti a napodobování může vést ke zranění. (volně převzato z Suchý, 2007, str. 47)

Longitudinální studie Kolumbijské univerzity 2002

Výzkum byl přeložen a uveřejněn pod názvem „Vychovává televize agresory?“ v časopise Psychologie dnes, číslo 8/2002.

Vědci z Kolumbijské univerzity sledovaly 707 rodin s dětmi od 1 do 10 let po dobu 17 let. Cílem bylo potvrdit nebo vyvrátit kauzální vztah mezi nadměrnou konzumací televizního násilí dětmi a mládeží a výskytem pozdějších násilných činů. Výzkum zohlednil výskyt předchozího násilného chování, příjem rodičů, jejich vzdělání, výskyt psychiatrických poruch v rodině, zanedbávání, stav násilí v okolí.

Jeden ze závěrů je tento: pokud chlapci ve věku 14 let, sledovali televizi ne více než jednu hodinu denně, potom se ve věku 16-22 let dopustili násilného činu na jiných osobách v 9 % případech. Konzumační doba 1-3 hodiny znamenala již 33 %, více než 3 hodiny denně rovná se 45 %. Kategorie žen zaznamenala 2 %, 12 % a 13 %. V kategorii napadení nebo rvačky končící zraněním to bylo obdobně vzestupné, tedy 9 %, 28 % a 42 %. Kategorie loupežné přepadení, vyhrožováním násilí a použití zbraně v souvislosti s kriminalitou prokázala rovněž růst, i když ne tak strmý, tedy 7 %, 14 % a 21 %. Majetkové delikty, žhářství, vandalismus a krádeže nebyly prokázány. U děvčat, v případech násilných činů spáchaných na jiných lidech, byly výsledky 2 %, 12 % a 13 %.

Další sledovanou skupinou byli muži ve věku 30 let. Pokud ve věku 22 let sledovali televizi méně než hodinu denně, potom ve svých 30 letech se dopustili násilného činu na jiných osobách v 15 %, 1-3 hodiny rovná se 14 % a více než 3 hodiny rovná se 19 %, tedy žádný strmý růst. Naopak ke strmému růstu došlo překvapivě u žen ve věku 30 let - pokud sledovaly televizi déle, než 3 hodiny denně, pak agrese u nich po 8 letech poskočila o 17 %.

Autoři výzkumu připouštějí, že nezkoumali rozdíl v obsahu programů sledovaných muži a ženami během dospívání a časné dospělosti. Přesto se ukázaly rozdíly podle pohlaví a nabízí se přímá souvislost mezi časem stráveným u obrazovky a následným agresivním chováním. Výzkum jednoznačně neprokázal, že by byli chlapci agresivnější, i když se to považuje za pravdu. Naopak ve věku 30 let byl vyšší nárůst agresivity zaznamenán u žen.

Výzkum podpořil tvrzení, že televizní násilí přispívá k růstu agresivity a že agresivní jedinci vyhledávají pořady s násilím. Je nutné zahrnout i zanedbávání ze strany rodičů nebo bydlení v nebezpečné části města. Byla potvrzena spojitost mezi sledováním závadných pořadů během dospívání a následným nárůstem pravděpodobnosti spáchání násilného trestného činu proti jiným osobám. (Psychologie dnes, 8/2002, str. 28)

Výsledky výzkumu dále potvrzují hypotézu o věkovém limitu pro vymezení rizikové skupiny. Starší děti a dospělí jsou mnohem méně ohroženy než děti školního věku. Kritickou hodnotu představují více než 3 hodiny denně.

2.2 Násilí v médiích a vliv na dětskou populaci

Na otázku, jestli je přímá souvislost mezi konzumací mediálního násilí a následným agresivním chováním, bylo napsáno do roku 2007 přibližně 3000 vědeckých studií.

„Údaje pro ČR říkají, že dnešní třináctileté dítě vidělo v televizi asi 52 tisíc vražd, znásilnění, ozbrojených loupeží a přepadení, přičemž průměrné dítě stráví nejméně 25 hodin týdně před obrazovkou (Američané uvádějí příklad jedenáctiletého dítěte, které zhlédlo v televizi 8 tisíc vražd a 100 tisíc dalších násilných činů). Podle studie Washingtonské univerzity by v USA ročně ubylo 10 tisíc vražd a 70 tisíc znásilnění, kdyby násilí zmizelo z obrazovek. Jeden z nejnovějších amerických výzkumů tvrdí, televizní diváci v USA vidí každé 4 minuty násilnou scénu. Zatímco v padesátých letech bylo 16 procent hlavního vysílacího času věnováno násilí, v současnosti je to již 70 až 80 procent.“ (Suchý, 2007, str. 13)

Vliv médií není z hlediska času a prostoru konstantní, jiné to bylo před 20 roky a jiné je to dnes. Rozdíly byly mezi USA a Evropou, ale dnes už to asi neplatí. Posledních 20 let, tedy po takzvané sametové revoluci, se programová skladba zejména komerčních televizí v ČR skládá z velké části z amerických a německých pořadů. To je způsobeno zejména tím, že výrobní náklady pořadů v USA jsou podstatně nižší než v ČR a jsou tedy pro televizní stanice dostupnější. Je tedy možné se oprávněně domnívat, že výsledky amerických a německých výzkumů, se přibližují našim podmínkám.

Obrazové násilí nepůsobí na všechny děti stejně, je třeba vzít do úvahy i jejich sociální a ekonomickou situaci, osobnostní výbavu, temperament, stávající postoje, vzdělání, vliv rodinné výchovy, předchozí zkušenosti, pohlaví, věk dítěte z hlediska vývojové psychologie, zájmy a koníčky.

Vztah mezi sledováním násilí a skutečnou agresí je ovlivňován tolika proměnnými, které nelze ve výzkumech všechny zachytit. Obecně platí, že agrese je spíše výsledkem kombinace různých vlivů, než důsledkem jednoho dominantního stimulu.

Odborné názory na tuto problematiku nejsou v jednotě a pohybují se od přeceňování zhoubného vlivu médií až po odmítání jakékoliv cenzury. Pravda bude asi někde uprostřed, tedy ani jednoznačné přijetí, ani jednoznačné odmítnutí. Jde jen o rozumné využívání médií, jak z hlediska času, tak výběru.

V roce 1990 proběhl v Německu výzkum mezi psychology a psychiatry k otázce škodlivosti televizního násilí. Většina dotázaných, 70 %, si myslí, že děti sledují televizi přespříliš a důsledkem je agresivní chování. Polovina uvedla, že děti omlouvají svoje chování tím, že se tak chovají i jejich vzory. Identifikují se s agresorem a interpretují správnost vlastních motivů k agresi. Některé děti i sami od sebe prohlásili, že je k nějakému činu inspirovala televize. Jako rizikovou skupinu označili děti do 12 let a děti z neuspořádaného rodinného prostředí. (volně převzato z Suchý, 2007, str. 49)

2.3 Mateřská škola a základní škola

Mateřská škola

Násilí na základních školách je věc, o které se hovoří. Co však mateřské školy? Jak by si tak nevinné děti od 3 do 6 let mohly ubližovat? Vždyť se ty caparti neumí sami bez pomoci ani obléct. Při psaní bakalářské práce mě ani nenapadlo, že by šikana mohla být i ve školce. Na internetu jsem našel článek maminky, jejíž dítě je s mnoha dalšími šikanováno.

„Sice se to může zdát jako málo uvěřitelné, ale právě řešíme šikanu ve školce. Celkově je ta naše školka taková "zajímavá": Např. si děti nesmí stěžovat učitelce ani mamince, když je někdo bije apod. Jsou protěžované děti příbuzné s učitelkami - to je v celku "přijatelné", ale co když to překročí meze? V té naší školce to dozajista meze přesáhlo. Když si dítě příbuzné paní učitelky nosí do školky nůž, vyhrožuje jím dětem, nutí je dělat špatné věci svým kamarádům a pak se vyžívá, když dotyčný dostane trest. Podle učitelek spravedlivý, protože se prý nemá nechat ovlivnit. Nezlobte se na mě, ale když mi někdo vyhrožuje s nožem v ruce, taky se budu snažit mu vyhovět. A to už mi dávno není pět let!!!! Jediné řešení vidím ve výměně školky... časem tedy i školy, protože

takový "spratek" bude šikanovat i ve škole. Největší podporu má (překvapivě) v rodičích, protože ti mu ještě řeknou: Když tě někdo nebude poslouchat nebo tě bude zlobit, řekni, tatínek ho půjde zmlátit!" Připadám si jako v jiné době, na jiné planetě....tohle přeci není normální jednání". (http://www.moje-rodina.cz/sikana-ve-skole/sikana-ve-skolce.html)

Z tohoto příběhu je jasné, že ve školce došlo k pochybení učitelek, které by se jako profesionální zaměstnanci neměly takto vůbec chovat. Co je pro onoho agresora však horší, je přístup jeho rodičů.

„Prostředí rodiny je prvním a nejdůležitějším citovým zázemím dítěte. Je primárním zdrojem socializačních podnětů. Svým vlivem a osobním příkladem formuje vztah dítěte ke společnosti, vzdělání a životnímu stylu vůbec. Nevhodné chování dítěte může mít původ nejen v dítěti samém, ale současně platí, že dítě je velice ovlivněno svým nejbližšími. Po nějakém čase začne napodobovat chování rodičů a osvojí si jejich vzorce vzájemného chování. V raném dětství má největší vliv na socializaci rodinné prostředí. Život v nevhodném nebo nepodnětném rodinném prostředí představuje riziko ve smyslu rozvoje nežádoucích způsobů chování." (http://is.muni.cz/th/246756/pedf.m/)

Škoda že chybí vyjádření rodičů zlobivého dítěte. Je možné, že oba měli podobnou výchovu a nedokážou se vymanit ze zajetých kolejí. Snaží se své dítě tak moc chránit až mu tím ubližují. Pokud dítě vychovávají takto záměrně je to nejhorší, co pro dítě mohou udělat.

Existují i rodiče, kteří nevědí jak agresi svého malého dítěte zabránit. Neví, jaký postoj zaujmout k jeho záchvatům.

„*Důležité je, jak se rodiče k násilnickému chování svého dítěte postaví. Uvádí se dva způsoby, kterými mohou rodiče podpořit agresivní chování svého dítěte:*

1. *Mohou se snažit potlačit ho výpraskem, protože i oni sami byli v dětství často biti.*
2. *Chtějí se vyvarovat agresivní konfrontace, aby mu zajistili šťastné dětství, protože je vedou vzpomínky na jejich vlastní dětství plné odříkání.*

Tyto dva způsoby reakce však prohlubují a podporují agresivitu v dítěti. Dítěti by se mělo povolit vztek vyjádřit a zpracovat ho vhodným způsobem. Rodiče by si měli uvědomit, že malé děti ještě nedokáže své emoce ovládat a ty je pak mohou zcela pohltit. Kontrola nad hněvem není součástí vrozené výbavy člověka. Hněv v raném dětství je nekontrolovatelnou explozí a k tomuto období vývojově patří". (http://is.muni.cz/th/246756/pedf.m/)

Co rodiče mohou dělat?

„Dítě by se mělo naučit vyjádřit své požadavky a přání jazykem místo toho, aby se projevovalo zlostí, mělo by být povzbuzováno, aby upřednostňovalo mluvení před fyzickým způsobem vyjadřování. Některé výzkumy dokazují, že děti, které dříve mluví, jsou mnohem méně agresivní než ty, které se opožďují v řeči. V postatě jde o to, aby se děti projevovaly více slovně než akčně." (http://is.muni.cz/th/246756/pedf.m/)

V mateřské školce tedy může vzniknout návyk ubližovat nebo vyhrožovat ostatním. Zpravidla se problém s násilím dále rozvine na škole základní. K šikaně častěji dochází na druhém stupni. Děti vstupují do puberty, snaží se předvést před kamarády. To je šikana mezi vrstevníky. Ale co šikana učitelů? Zprávy sem tam přinesou reportáž o šikanovaném učiteli, šikana pedagoga se objevila i v seriálu Ulice a ukázková šikana je k vidění ve filmu Obecná škola. Jak si máme vysvětlit tak obrovské sebevědomí u dětí a dospívajících? Jako hlavní příčina se mi jeví nedostatečné potrestání jak ze strany školy, která má však pravomoci omezené zákony tak ze strany rodičů. Třináctiletý kluk, který chodí za školu, si určitě nebude dělat starosti s třídní důtkou nebo zhoršenou známkou z chování, pokud má „slabé" rodiče. Základ je v rodině. Zakázat takovému dítěti internet, počítač, nekoupit nové oblečení, zakázat mobilní telefon nebo hraní na počítači, a pokud nepomůže ani to, je nutné zajít včas za psychologem, popřípadě do pedagogiko-psychologické poradny a podniknou doporučená opatření.

Jak se stane z nenásilného a bezproblémového dítěte postrach širokého okolí? Určitý vliv hraje dospívání, hledání vlastní identity, snaha přiblížit se „cool" spolužákovi. Ale co udává trend co je „cool"? Někde se onen určitý módní styl vzít musí. Není to od

prarodičů ani od rodičů. Směr frajerského chování, oblékání dnes určuje televize a další média.

Základní škola

Základní škola a násilí, takové spojení ve mně okamžitě vyvolává asociaci šikany, neboť šikana je specifickým projevem agrese.

Podle metodického pokynu MŠMT, k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol, je šikanování takové chování, které má záměr ublížit, ohrozit nebo zastrašit jiného žáka. Je cílené a opakované. Zahrnuje fyzické útoky, bytí, vydírání, loupeže, poškozování věcí a také slovní útoky, nadávky, pomluvy, vyhrožování nebo ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování nebo zneužívání. Může mít i nepřímou podobu, tedy nápadné přehlížení nebo ignorování. Nebezpečí šikany je zejména v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví.

Jak tedy spolu souvisí vlivy mediálního násilí a šikany? Velmi úzce. Děti často jednají ze zvědavosti a dopouští se takových činů, jejichž důsledky nedomyslí. Rádi experimentují, co všechno si k druhým mohou dovolit. Nebo se prostřednictvím agresivního chování snaží uniknout před složitou situací, kterou nedokážou vyřešit. Televize nebo počítačová hra je může motivovat k určitému chování. Například vyzkoušet si nějakou bojovou scénu na spolužákovi a ten, pokud se nedokáže ubránit, může se lehce stát terčem opakovaného útoku a skončit jako oběť šikany. Vizuální násilí tak může motivovat a svádět určité jedince k nápodobě a nežádoucímu chování a v konečném důsledku být spouštěčem šikany.

2.4 Vliv počítačových her

O násilí v počítačových hrách se mluví už řadu let. Můžeme si přečíst názory, že by bylo nejlépe počítače dětem zakázat. To je ovšem podle mého názoru velice ukvapené. Vždyť počítače dětem především pomáhají.

"Jaká jsou pro a proti: Tak tedy: Počítačové hry dělíme do mnoha skupin, jako jsou arkády, adventury, 2D akce atd. Všechno tohle ovšem nemůže dostat nálepku –

nevhodné. Pojďme se na tenhle problém podívat jako rodiče dítěte. Dítě brouzdá na internetu, a protože toho s počítačem ještě příliš neumí, nenapadne ho lepší zábava, než si zahrát nějakou volně dostupnou hru. A teď má spousty možností, jenom si vybrat. Bude to tahle, tady ta anebo úplně jiná… Jak si jenom vybrat? Na čtení recenzí je malé, navíc polovině slov nerozumí.“ (http://www.freegame.cz/clanek.php?id=349)

Na první pohled se to může zdát jako neřešitelná situace. Začněme spolu uvažovat, jak se dítě k nevhodné hře dostane. Za prvé si uvědomme, že problém, co hrají děti za hry, řeší rodiče tak do jejich 10-13 let a to podle vyspělosti dětí, nástupu „předpuberty“ a předpokladu rodičů, že v tomhle věku má už rozum. Naskýtá se otázka, kdy teda děti nevhodné hry hrají? Ve škole? V družině? Nebo snad u babičky? Ne, děti hrají nevhodné hry v přítomnosti rodičů!

„Je s podivem, jak mnoho lidí svádí vše na hru. Hra byla volně dostupná, nebyla zkontrolována odbornou porotou a umístěna na Internet – proto za to tedy může. Ano, je to ta hra, která ovlivnila mé dítě, které šlo, vzalo větev a zbilo nevinného kamaráda. To ta hra to udělala. Hra udělala z mého dítěte psychopata. Sám by na to nepřišel. Kde by vzal motiv?! Je však spravedlivé, abychom ukazovali prstem na výrobce? Zčásti určitě ano, i oni nesou svůj díl viny. Ale nezáleží především na rodičích? Nikoliv hra, nýbrž rodič je zodpovědný za chování dítěte, a proto nemůžete svést úplně vše na počítač. Jistě, dítě našlo na Internetu nevhodnou střílečku, ale kdo ho k Internetu pustil? Jak je možné, že dítko, které sotva odrostlo plenám, skáče s vesmírným hrdinou po Měsíci a vraždí Marťany? Komu tedy přisoudit vinu?“ Je tedy jen na rodičích, jak pohlídají svou ratolest a ochrání ji před nechutnostmi, které někteří „umělci“ stvořili ve své choré fantazii v úmyslu, že překonají sama sebe, když vytvoří něco tak nesmyslného a ubohého. Proto všem, na nichž leží tak těžké břímě – ochránit dítě před tímto škvárem, držím palce“ (http://www.freegame.cz/clanek.php?id=349)

Je to ale opravdu tak zlé? Copak neexistují i „vhodné počítače“? Jeden z projektů MŠMT ve spolupráci s IBM má přímo za úkol seznámit děti v mateřských školách s počítačem.

„KidSmart Early Learning Program zcela odpovídá pojetí vzdělávání tak, jak jej charakterizuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání MŠMT,“ uvádí

ministr školství Ondřej Liška a dodává: „Mateřské školy, jež od IBM dostaly speciální počítačové stanice, tak mají možnost zásadně obohatit a rozšířit způsob výuky." Počítačový program je velice jednoduchý na ovládání a bere ohled na to, že je pro děti těžší zacílit kurzor do konkrétního místa. Úkoly a jejich řešení se systematicky neopakují. Děti musí hledat kreativní řešení pokaždé, kdy usednou k počítači. Software učí děti základům matematiky a logiky (Mílin dům matematiky), určování času a prostorové představivosti (Hančin dům místa a času) či přírodovědě (Dubový rybníček, Stroj na počasí) a přispívá k rozvoji jejich jazykového vyjadřování a spolupráci. Počítačové pracoviště je ergonomicky přizpůsobené dětem v předškolním věku a splňuje veškeré psychohygienické normy. Pracoviště tvoří barevný plastový domeček, ve kterém je uzavřen počítač i veškerá další technika a sedátko pro dvě děti. Samozřejmostí je i dětská myš.

Výzkumy, které byly prováděny v několika zemích, přinesly velice zajímavé výsledky, které poukazují na vysokou kvalitu zpracování počítačových jednotek, které jsou pro děti velice atraktivní. Děti např. pracují lépe, pokud u počítače nesedí samy, ale ve dvojicích, nebo trojicích. Jejich vzájemná interakce a spolupráce při práci s počítačem vzrůstá. Po instalaci těchto počítačových pracovišť vzrostla u dětí motivace k výuce a všeobecně mají tendenci vytrvat při řešení problémů delší dobu než při použití jiných médií. Výzkumy ve Velké Británii také ukázaly příznivý vliv na motivaci a koncentraci zejména u chlapců. Program KidSmart běží již od roku 1999 v 57 zemích po celém světě. Je k dispozici v devíti jazycích včetně češtiny a využívá jej více jak 2,5 milionu dětí. Software Information Industry Association (SIIA) udělila programu cenu 2005 Codie Award za nejlépe distribuované počítačové řešení.“ (http://www.ms-sadska.cz/index.php/component/content/article/2-aktuality/13-specialni-pocitace-pro-nejmeni-od-ibm)

Počítačové hry a nedostatek pohybu

V souvislosti s počítačovými hrami je třeba zmínit ještě jeden škodlivý průvodní jev a to je nedostatek pohybu. Ať už děti sedí u hry vhodné nebo nevhodné, jisté je jedno, děti sedí. Sedí ve škole i doma. Pro zdraví dítěte je velmi důležitá rovnováha mezi

výživou tedy energetickým příjmem a pohybovou, nebo sportovní aktivitou, tedy energetickým výdejem. Nadbytek energie a nedostatek pohybu vede k nadváze a poté k obezitě. A právě pohybová aktivita se u dnešních školáků výrazně snižuje. Téměř 25% dětí necvičí, a to dokonce s vědomím rodičů. Děti také tráví mnohem méně času venku s kamarády než doma u počítače nebo u televize.

Doporučený rozsah pohybových aktivit dětí v hodinách za den

- 4-6 let
- 6 hodin
- 7-11 let
- 5 hodin
- 12-14 let
- 4 hodiny
- 15-18 let
- 3 hodiny

Pohybové aktivity podle věku

Školní věk je pro svoji délku a rychlost vývoje dítěte velmi pestrý, zahrnuje mimo jiné i období puberty. Pohybová aktivita dětí a dospívajících se v průběhu školní docházky hodnotí z několika různých úhlů a mají na její vývoj vliv různé další okolnosti:

- Okolní prostředí, zejména rodina a její vztah ke sportování a pohybu obecně
- Genetika
- Schopnost učit se nové pohybové kombinace a vzorce (důležitý je i vliv předchozích období)
- Složení těla, podíl svalů, schopnost a vůle trénovat.

Mladší školní věk (6-10 let)

Pokračuje vysoká potřeba pohybu**,** dítě potřebuje věnovat pohybu stejný čas, jaký stráví ve škole.

- Obratnost (je nutné ji stále zlepšovat vzhledem k blížícímu se období růstu)

- Rychlost a silovou rychlost
- Dynamiku
- Vytrvalost – postupně by se měla zvyšovat a hry by se měly zaměřovat na její rozvoj (indiánský běh, orientační běhy atd.)

Střední školní věk (10-11 let)

Začíná se projevovat předpubertální období s velmi vysokou potřebou pohybu, zároveň si děti udržují velkou pružnost a kloubní pohyblivost. V tomto období by děti měly pravidelně navštěvovat sportovní oddíly, nemáme však na mysli vrcholový sport, ale například školní sportovní oddíly, sokolské sportovní oddíly atd., kde najdou podobně sportovně zaměřené kamarády. Velmi vhodným sportem je plavání, protože podporuje nejen kondici, ale i vytrvalost, a co je v tomto období velmi důležité, zlepšuje i tvar a kvalitu postavy. Dobré jsou také tipy cvičení jako dětský taneční aerobiky, taneční skupiny, florbal, bruslení atd.

Starší školní věk (12-14 let)

V tomto období klesá autorita rodičů a trenérů a naopak se zvyšuje vliv vrstevníků, právě proto je velmi důležité udržet děti u sportování i pro zábavu. Hrozí nebezpečí, že získají odpor ke sportu obecně, proto je velmi důležité udržet dítě u sportu a sportovních aktivit.“

Shrnutí

Myslím si, že je to jasné. Počítače? Ano, ale na výuku- zpestření. Počítačové hry? Ano- za odměnu a rodiče je musí pečlivě vybrat. A co dělat ve volném čase? Věnovat se výtvarným oborům jako je malování, vyřezávání, lepení a stavění modelů a výroba různých produktů. Hrát stolní hry, číst knihy, hrát si s kamarády atd., prostě to, co dělali děti v dobách, kdy ještě neexistovaly počítače.

3. Prevence

Nejlepší prevencí proti negativnímu vlivu zobrazovaného násilí je kombinace několika opatření. Technické opatření jako mají v USA v podobě čipu proti násilí, u nás zatím chybí. Pokud jde o administrativní opatření, věnuje se ochraně dětí před nevhodným mediálním vlivem jen zákon o televizním vysílání. Nevládní organizace, která by se tomu věnovala, jako je tomu u západních sousedů, zatím chybí. Určitou pozitivní roli by mohla sehrát škola, ale to je nejisté. Hlavní díl odpovědnosti mají samozřejmě rodiče.

Technické prostředky

Jednou z možností jak bránit dětem, aby sledovali pořady plné násilí je technické opatření. Jedná se takzvaný V-chip, violence chip, čip proti násilí. Ten se zatím používá, pokud vím, jen v USA. Zde je od roku 2000 povinnost výrobců vybavit televizory tímto čipem. Pořady jsou zde rozděleny do sedmi kategorií, podle věku dětí, čip je identifikuje a televizor vypne. Nové zapnutí je možné jen přes heslo. Rodiče si mohou tento čip naprogramovat i samy. Odpůrci čipu oponují, že dítě je diskriminováno a brání se mu tak v pochopení nedostatků současného světa.

Legislativa

U nás je zatím kontrola jen na úrovni legislativy. Zákon o televizním vysílání zakazuje vysílat před desátou hodinou večerní takový pořad, jenž by mohl ohrozit psychický či morální vývoj dětí a mladistvých. Nad dodržováním zákona bdí Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Stálo by za diskusi, zda se nevrátit k povinnému systému varování v podobě hvězdičky, jako to bylo před rokem 1989. Česká televize hvězdičku opět používá už několik let, ale dobrovolně. Bylo by jistě prospěšné, kdyby to byla zákonná povinnost a platila zejména pro komerční televize.

Rodina

Nejefektivnějším cenzorem je a byla vždy fungující rodina. Tam rodiče rozhodují o tom, dokdy a na jaký pořad se dítě bude dívat. Vhodnější je nabídnout dítěti alternativu k televizi, tedy zájmový kroužek, sport, podpora koníčků nebo společný výlet. To samozřejmě nestačí, je potřebné naučit děti, aby si vybírali mezi pořady a nedívali se na všechno, a také s nimi komunikovat. Ideální je sledovat s nimi jejich pořad, alespoň jednu epizodu seriálu a vysvětlovat rozdíly mezi realitou a fikcí. Dítě se naučí být kritické. Naprosto nevhodné, ale ne neobvyklé, je používat televizi nebo počítač jako formu odměny.

Škola

Škola by měla používat podobné mechanismy jako rodina. Mluvit o tom, co děti viděli a jak to na ně působilo, je jeden ze způsobů, jak se o dětech dovědět více. Učitel, který jasně vyjádří své postoje, pomůže rozeznat fikci od reality, je inspirující. V dětech rozvíjí kritické diváctví a podporuje je v sebevyjádření. Děti, které se mohou vyslovit, jsou ochotnější i naslouchat.

3.1 Legislativa

Negativní důsledky vlivu elektronických médií si uvědomily i naši zákonodárci. Negativa rozdělily na dvě legislativní oblasti. Ta první, pomocí zákona o rozhlasovém a televizním vysílání, řeší obsahové vlivy, jako je například násilí a sex. Ta druhá, s vyžitím zákona o regulaci reklamy, reguluje vědomé nebo podprahové působení reklamy.

Bylo by chybou podceňovat vliv reklamy. Pokud jde o kriminalitu mladistvých, majetková trestná činnost vždy převažovala nad násilnou. Možná je to právě reklama, která v nich vzbudí a posiluje touhu po nové věci, která je mezi vrstevníky „cool“. A jestliže jim chybí peníze, ocitnou se na šikmé plošině. Proto je nutné, aby byla regulována i reklama.

Zákon o regulaci reklamy č. 40/1995 Sb.

„V oblasti vlivu reklamy na mladého diváka je systém regulace poměrně složitější. Vzniká už základní problém definice škodlivosti vlivu a jeho případné dokazování a právní zdůvodňování případných postihů (a to pak i před soudem). Zatím chybí soudní judikáty a obecně stanovené a v praxi uplatňované standardy. Navíc se obecně jedná o velmi rychle se rozvíjející obor s množstvím technologických změn a nových rozšiřujících možností.

Naše právo se zabývá otázkou dětí a reklamy v zákoně o regulaci reklamy a v již zmíněném mediálním zákoně. Zákon o regulaci reklamy č. 40/1995 Sb. v platném znění obsahuje zvláštní ustanovení, pokud jde o "osoby mladší 18 let": "Reklama nesmí podporovat chování ohrožující jejich zdraví, psychický nebo morální vývoj; doporučovat ke koupi výrobky nebo služby s využitím jejich nezkušenosti nebo důvěřivosti; nabádat, aby přemlouvaly své rodiče nebo jiné osoby ke koupi výrobků nebo služeb; využívat jejich zvláštní důvěry vůči jejich rodičům nebo jiným osobám ani je nevhodným způsobem ukazovat v nebezpečných situacích. Reklama na alkoholické nápoje pak nesmí být na tyto osoby zaměřena a zejména nesmí zobrazovat mládež při spotřebě alkoholických nápojů nebo nesmí využívat prvky, které mladé lidi oslovují. Ani reklama na tabákové výrobky nesmí být zaměřena na osoby mladší 18 let, opět je nesmí znázorňovat, a navíc nesmí být umístěna v blízkosti dětských a mládežnických zařízení. Obecně jsou tedy u nás obdobné přístupy k reklamě na alkohol a tabákové výrobky (ve shodě s Evropou), zatím je menší veřejná a právní pozornost nasměrována například na reklamy např. na tučná a sladká jídla (nezdravá….) tak, jako je tomu dnes v některých evropských zemích v rámci ozdravných programů zaměřených na děti.

Společná horní věková hranice pro definování negativních vlivů reklamy je u nás stanovena na 18 let, což může být někdy vnímáno jako sporná hranice. Např. ve Švédsku je v některých případech významná hranice již věk 12 let – například je zcela zakázána reklama pro děti do 12 let, a je zakázáno vysílat reklamy před a po dětských pořadech. V zásadě je nutné zdůraznit, že problematikou reklamy a jejího vztahu k dětem se zabývají všechny profesní asociace, které stanovují pravidla a standardy pro své členy. (http://www.blisty.cz/2003/8/19/art15104.html)

Jak vyplývá z tohoto článku, zákony zakazující nevhodnou reklamu existují. Kdo ale zakáže reklamu na značkové oblečení nebo „trendy“ telefon, bez kterého jakoby jedinec neměl žádnou cenu? Základní hodnota člověka přece nespočívá v tom, co vlastní, ale v jeho povaze, schopnostech a myšlení. Bohužel děti se dnes poměřují těmito zástupnými hodnotami a dochází k tomu, že kdo v tomto soutěžení z různých důvodů zaostává a stává se objektem posměchu. Takové dítě aby bylo o dvě hlavy vyšší než vrstevníci a navštěvovalo boxerský kroužek. Na téma šikany a agrese toho bylo napsáno mnoho. To ovšem týranému dítěti nijak nepomůže. Ono se setkává s tvrdou realitou. Je nutné nastavit hodnoty, které vyzdvihují nadání každého jednotlivce. Děti se už od mala mají učit, že jiný člověk je neohrožuje, ale obohacuje, že pokud je ve třídě obrýlený matematický génius měli by ho obdivovat stejně jako úspěšného fotbalistu. K tomu je musí vést rodiče a učitelé. Nejde o lehký úkol.

Zákon č.231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání

Tento zákon v § 32 uvádí základní povinnosti provozovatelů. Stanovuje se zde povinnost nezařazovat do vysílání pořady, které mohou vážně narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých tím, že obsahují pornografii a hrubé samoúčelné násilí. Nevysílat v době od 6,00 do 22,00 pořady, které mohou fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mládeže. Pokud jsou takové pořady vysílány po 22 hodině, pak má provozovatel povinnost upozornit na tuto skutečnost slovně, před začátkem vysílání a označit ho symbolem, například hvězdičkou.

Zakázána jsou podprahová sdělení. Zakázáno je také propagovat, schvalovat nebo omlouvat válku, krutosti nebo jiné nelidské zacházení.

Nad dodržováním tohoto zákona bdí Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, ta je složena ze 13 členů, které jmenuje a odvolává předseda vlády na návrh poslanecké sněmovny. Za porušení zákona uděluje rada peněžité pokuty podle stupně provinění. Pokud jde o porušení zákazu vysílat nevhodné pořady pro děti a mládež před desátou, může rada udělit pokutu až 10 000 000 Kč.

3.2 Prevence šikany

Pokud jde o prevenci šikany, je nutné netolerovat násilí a agresivní projevy chování a nedávat důraz na přednosti tělesné síly. Navíc je nutné vyžadovat dodržování pravidel chování, komunikovat s dětmi, nezlehčovat a nezakrývat tento problém.

Co může udělat škola? Měla by například diskutovat se žáky o kulturních, rasových a jiných odlišnostech, předsudcích, toleranci a pravidlech soužití mezi lidmi. Měla by sledovat výskyt šikany prostřednictvím anonymních dotazníků nebo ve škole umístit jakousi schránku důvěry. Měla by spolupracovat s odborníky na sociální prevenci, například s pedagogicko-psychologickou poradnou. Škola by měla mít vlastní program proti šikaně a alespoň jednoho specialistu na tuto problematiku.

Co může udělat rodina? Měla by poučit dítě o tom, co to šikana je. Jak se zachovat pokud se stanu obětí, na koho se obrátit, komu se svěřit, nenechávat si nic pro sebe. Naopak, co mi hrozí, pokud se šikany dopustím. Rodiče by se měli zajímat o víc, než jen klasifikaci. Co dělá moje dítě ve volném čase, jak ho tráví, o čem přemýšlí, co ho baví a co naopak trápí.

3.3 Demokratizace násilí

Během hledání materiálu pro mou bakalářskou práci jsem se setkal se zajímavým, možná kontroverzním názorem Pavla Říčana, který naznačil jednu z cest, jak připravit svoje dítě na setkání s agresorem. Tento vynikající pedagog mluví ve své knize *„Agresivita šikana mezi dětmi“* o výchově k násilí jako o jedné alternativní složce prevence před školní šikanou, jako o způsobu jednání, které by mělo být legitimním právem každého člověka.

Naše doba vyzdvihuje jednostranný ideál hrdinství. Takový, kde člověk podává nadlidský výkon, kde se aktivně bojuje a člověk v boji proti zlu utrží jizvy nebo umírá. Nenásilné hrdinství transformované do mučednické polohy není mládeží příliš ceněno. Přesto se najdou zastánci nenásilí, stateční lidé, kteří se nebojácně postaví na stranu slabšího a riskují tím podíl na agresi, které je vystaven. Odměnou je jim pocit dobrého svědomí, dají příklad ostatním a určitý brzdící vliv to má jistě i na agresora.

Člověk po celou dobu svojí existenci sní o ideálu nenásilí, tedy neodporování zlému, o ježíšovském nastavení druhé tváře. Myslím si ale, že tím není možné žádným způsobem odstranit zlo agrese, které potkáváme v každodenním životě. Člověk má právo si zvolit jaký postoj k němu zaujme, nenásilný nebo také násilný. Na hrubý pytel hrubá záplata. Každý má právo na sebeobranu a povinnost pomoci oběti.

Za postojem vzývajícím nenásilí a pasivitu, můžeme kromě mravních, náboženských a jiných důvodů nalézt i jiné důvody. Těmi jsou strach a lhostejnost, ale raději mít jizvu na těle než na duši, která zůstane tomu, kdo zradí kamaráda a uteče z boje. Myslím si, že rodiče by měli vychovávat děti k tomu, aby uměli rány přijímat i dávat, ale aby tuto schopnost nezneužívaly. Každé dítě by mělo být vychováváno tak, aby bylo silné, dovedné a nebojácné. Vhodné jsou například kroužky judo a karate. Zároveň by se mělo dítě učit soucitu a ohleduplnosti, kázni a sebeovládání. Děti, které se vycvičí na fyzické střetnutí, také spíše zvládnou přiměřenou obranu. Pedagog Pavel Říčan nazývá tento proces „demokratizací násilí“.

Antisociální jedinci pilně cvičí bojová umění, nebo si prostě jen vylepšují svůj „styl“ v pouličních bitkách, zatímco takzvaný slušný člověk se neumí prát. Příliš často jsme svědky situací, ve kterých je někdo na ulici napaden a nikdo nepřispěchá na pomoc. Na vině není jen strach a lhostejnost, jak jsem se již zmínil, ale také bezradnost a nezkušenost s fyzickým střetem. (volně převzato z Říčan, 1995)

3.4 Výtvarná výchova

Dítě, které každý den prosedí spoustu hodin před obrazovkou, ať televizní nebo počítačovou, a hltá bezduché filmy nebo hraje počítačové hry plné násilí, svým způsobem stagnuje ve svém vývoji. Rodiče by měli pamatovat na to, že takový způsob trávení volného času nerozvíjí tvořivost a kreativitu.

Spolehlivou a bezpečnou protiváhou je výtvarná výchova. Ta podporuje rozvoj celé společnosti, tím, že podporuje rozvoj tvořivosti a kreativity. Rozvíjí smysl pro umění a tím napomáhá tomu, aby se z dětí stali kultivovaní lidé. A právě dnes je to ještě důležitější, protože děti dostávají informace zejména prostřednictvím obrazu.

Výtvarná výchova umožňuje dětem poznávat nejen okolní, ale i vnitřní svět. Učí je rozumět výtvarnému umění, jeho jazyku a významu. Je správné, aby děti brali výtvarnou výchovu jako součást svého duševního života, aby na ní hleděli jako na bohatství společnosti. Výtvarná výchova kultivuje schopnosti citlivě vnímat svět kolem sebe, prožívat jej, objevovat v něm estetické hodnoty a tyto hodnoty chránit a rozmnožovat.

Školní a mimoškolní činnosti umožňují, aby si děti prakticky osvojovali výtvarné dovednosti a techniky. Rozvíjeli v sobě přirozenou potřebu vlastního výtvarného vyjádření, fantazii, kreativitu, prostorovou představivost a smysl pro originalitu. Není totiž nic lepšího, nic tak povznášejícího, než vlastní tvořivost a radost z vlastního díla. To platí myslím obecně a ne jen ve vztahu k výtvarné výchově. A ten, kdo jednou pocítí takovou tvůrčí radost, má šanci se vymanit z nudného, konzumního a zběsilého způsobu života.

4. Terénní sonda do sledovacích návyků

Součástí mojí práce je i terénní sonda do sledovacích návyků dětí základní školy ve věku 10 až 11 let.

4.1 Cíl a předmět zkoumání

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaký vztah mají děti ve věku 10 až 11 let k televizi, internetu a počítačovým hrám. Zajímalo mě, jak mají v oblibě nejstarší lidský vynález-knihu. Kolik času tráví s televizí nebo počítačem a jakou roli v tomto směru má rodinná situace. Jak u nich funguje nápodoba, identifikace s jejich „hrdinou“ z obrazovky. A jak sami sebe vnímají z hlediska agresivity.

4.2 Metoda zkoumání

Použil jsem metodu anonymního dotazníku. Jde o časově nenáročný způsob, který umožňuje v krátké době oslovit jakékoliv množství respondentů a tím získat co nejpřesnější údaje. Anonymita doufám také minimalizuje počet nepravdivých odpovědí, neboť k nim žáci nebudou mít důvod. Dotazník je uveden mezi přílohami bakalářské práce.

Dotazník se skládá z 27 otázek. Z toho 1 otázka se vztahuje k obecným zálibám, 4 otázky k rodinnému prostředí, 1 otázka je o pornografii a 14 otázek se týká oblíbenosti televize, počítačových her a internetu nejen z hlediska stráveného času. Další 3 otázky se týkají identifikačních procesů a 5 otázek je o posouzení vlastní agresivity.

4.3 Objekt zkoumání

Objektem výzkumu byli žáci 5 třídy ZŠ v Českém Brodě na Husově náměstí, ve věku 10-11 let. Výzkum jsem omezil na jednu třídu, kde bylo 21 dětí. Výzkum jsem rozdělil na dvě části podle pohlaví.

4.4 Vyhodnocení

Vyhodnocení dotazníku přineslo zjištění, že v některých parametrech se děvčata a chlapci neliší vůbec a v jiných se výrazně odlišují. Dotazník samotný jsem pracovně rozdělil a vyhodnotil ve 4 oblastech. Těmito jsou záliby, rodinná situace, oblíbenost médií a sledovací návyky, nápodoba a sebereflexe.

Záliby

Přestože byli žáci poučeni o tom, že mezi záliby mohou uvést i televizi nebo počítač, výsledek byl pro mě v postatě nečekaný. Žádná dívka neuvedla televizi a jen 2 dívky napsali počítačové hry. Mezi zálibami převažuje jízda na koni (5x), bruslení, plavání a jiné sporty. Dále keramika (4x), ruční práce (3x), malování (4x), četba (3x) aj. Mezi zálibami se překvapivě objevilo po jednom případě i náboženství nebo spaní.

Pokud jde o chlapce, jen 3 z nich uvedli televizi a počítač. Celkem 5 z nich se aktivně věnuje skautingu, ostatní se věnují sportu, bruslení, fotbalu, kolu, plavání a basketbalu. Jen jeden chlapec uvedl četbu nebo malování.

Rodinná situace

Všichni dotazovaní, až na jednu výjimku, pochází z úplných rodin. Zatímco chlapci jsou s tím, kolik času jim věnují rodiče, spokojeni, u dívek je to jiné. Z počtu 13 dívek jich 5 uvedlo nespokojenost.

Oblíbenost médií a sledovací návyky

Odpovědi na nepovinnou četbu se velmi různili, od nuly po 30 knih za rok. Dívky přečetly za rok v průměru 14 knih, chlapci 10.

Až na dvě výjimky se všichni dohromady rádi dívají na televizi, ale na otázku jestli se dívají často, odpovídá 9 děvčat a 5 chlapců ne. Přitom u děvčat vychází průměrná hodnota 2 hodiny denně a u chlapců 3 hodiny denně. Myslím, že ve skutečnosti je to více hodin, než uvádějí. Společnou mají zálibu v dobrodružných filmech, sci-fi,

kreslených filmech, komediích, hororech a dokumentárních filmech. Děvčata dávají přednost seriálům a kluci akčním filmům.

Každý z nich má jinou oblíbenou filmovou postavu, jen u děvčat se několikrát opakovalo jméno Angelina Joly. Oblíbený film nebo seriál nebyl také jednoznačný, ale nejčastěji se objevil americký animovaný seriál Simpsnovi.

Většina dotázaných sleduje televizi večer. Důvodem pro sledování je pro většinu zábava, ale zajímavé jsou i zbývající odpovědi. Dvě dívky uvedli, že nemají nic lepšího na práci. Jeden dotázaný z každé skupiny uvedl, že rodiče na ne nemají čas, nebo, že se jim nechce dělat nic jiného. Většina dětí se dívá na televizi před spaním, zejména děvčata.

Na otázku, zda jim rodiče dovolili sledovat nepřístupný film, odpovědělo 5 chlapců ano, dívky jen 3, těžko říci proč. Na otázku, jestli se dívali na takový film bez povolení, tajně, odpověděli dívky záporně, 3 chlapci ano.

Na internetu stráví více času děvčata, průměrně 2 hodiny, chlapci 1 hodinu. U počítačových her je to obráceně, děvčata v průměru 1,5 hodiny, chlapci 3 hodiny.

Na otázku týkající se pornografie, všichni shodně odpověděli, že ji nikdy neviděli.

Nápodoba

Zajímavé odpovědi byli na otázku, zda by chtěli být jako nějakou postavou z filmu. Pět děvčat odpovědělo ano, 8 ne, ale chlapci odpověděli ano všichni, tedy všech 8. Podobné to bylo u otázky, zda udělali něco, co viděli v televizi nebo ve filmu. Děvčata 8x ano, chlapci také 8x, tedy všichni chlapci. Za třetí, použili slova nebo věty svých oblíbených postav? Děvčata 10x ano, chlapci 7x ano, tedy opět téměř všichni.

Sebereflexe

Z dotazníku vyplynulo, že hádky a rvačky nemá téměř nikdo rád, až na jednu výjimku z každé skupiny. Zatímco chlapci by nikomu ze spolužáků nechtěli ublížit, děvčata by to ráda udělala ve 3 případech. Na otázku, jestli křičí a hází věcmi, když se

zlobí, odpovědělo 6 děvčat ano, 7 ne, zatímco chlapci odpověděli 3x ano a 5x ne. Pokud jde o vyřizování účtů, děvčata 6x ano, 7x ne a chlapci 3x ano a 5x ne.

Shrnutí výsledků

Záliby

Příjemné bylo zjištění, že jen 5 děti z počtu 21, uvedli televizi a počítač mezi svými zálibami. Naopak, obě skupiny mají kladný vztah ke sportu. U děvčat je navíc zřejmé, že tíhnou k výtvarným činnostem.

Rodinná situace

Až na jednu výjimku jsou všechny děti z úplné rodiny. Otázka pro mě byla důležitá. Zajímalo mě, jestli dítě z neúplné rodiny neprosedí celý den před obrazovku, protože na něj například matka nemá tolik času. Jediný dotazník, dítěte z neúplné rodiny, ale nevykázal nic zvláštního.

Překvapilo mě, jak děti odpovídali na otázku, jestli jsou spokojeni s množstvím času, který jim rodiče věnují. Zatímco kluci jsou spokojeni, téměř polovina dívek není spokojena. Předpokládám, že uvedený rozdíl je důsledkem větší otevřenosti dívek a potlačováním vlastních potřeb u chlapců, ti jsou pravděpodobně uzavřenější.

Oblíbenost médií a sledovací návyky

Pokud jde o nepovinnou četbu, myslím, že jde o dobrý výsledek a doklad toho, že kniha je mezi dětmi stále oblíbená.

Potvrdilo se, že téměř všichni se rádi dívají na televizi. Rozdíl je v množství času, chlapci se televizi věnují průměrně 3 hodiny denně, což je o hodinu víc, než u děvčat.

Pokud jde o vkus, ten se velmi různí a nedá se jednoznačně označit pořad nebo postavu, která by se líbila všem.

Zarážející bylo, že víc jak třetina třídy se dívala na nepřístupný film se souhlasem rodičů. Nejde tedy jen o výjimky a rodiče se chovají v tomto směru nezodpovědně.

Na otázku týkající se pornografie, všichni shodně odpověděli, že ji nikdy neviděli. Možná je to pravda, možná není, ale zdá se mi to nepravděpodobné nebo špatně pochopili otázku.

Na internetu stráví víc času děvčata, předpokládám, že je to proto, že tady komunikují po sociálních sítích, hledají kamarády a spřízněné duše. Chlapci zase tráví mnohem víc času hraním počítačových her, průměrně 3 hodiny denně, což není málo, zejména pokud si k tomu ještě přičteme čas u televize a internetu.

Nápodoba

Napodobovat chování oblíbených postav, touha ztotožnit se s nimi, k tomu mají jednoznačně větší sklony chlapci. Dívky inklinují spíše k verbálnímu napodobování.

Sebereflexe

Zajímalo mě, jak děti sami sebe vnímají v určitých situacích, které mají přidanou hodnotu agrese. Čekal jsem, jestli nebude možné vyčíst spojitost mezi množstvím stráveného času před obrazovkou a agresivitou. Jednotlivé výsledky neměly žádnou kauzální spojitost s celým dotazníkem a v tomto směru jsem nedošel k žádnému přesvědčivému výsledku.

Zajímavá pro mě byla otázka, jestli by chtěli někomu ze spolužáků ublížit. Zatímco chlapci nikoliv, 3 dívky odpověděli, že ano. Opět to přičítám větší citové otevřenosti dívek. Když jsem byl v jejich věku, měl jsem takových spolužáků „na zabití“ několik.

Závěr

Úvod práce jsem věnoval pojmu vizuální kultura a konstatoval jsem stoupající vliv „obrazů“ na náš každodenní život. Na jednu stranu nám vizuální prožitek umožňuje kvalitnější vnímání světa a jeho hlubší pochopení. Odvrácenou stranou tohoto daru je manipulace, ohýbání pravdy a agresivní pojetí a přesycenost vedoucí k apatii.

V první kapitole jsem se stručně zabýval různými kategoriemi vizuální kultury, tiskem, fotografií, komiksem, filmem, televizí, internetem a počítačovou hrou. Tyto jsem si pracovně rozdělil podle doby vzniku na média mechanické doby a média elektrické doby. A právě moderní prostředky komunikace a zábavy, televize, počítač a reklama, mají zásadní schopnost ovlivňovat myšlení zejména dětí a mládeže.

Ve druhé kapitole jsem se věnoval pojmu agrese. Jak vzniká a jak se projevuje. Pro kvalitu vnímání obrazů a kritický odstup, je pochopitelně důležitý věk dítěte, proto bylo třeba se zabývat i vývojovou psychologií. Pokud jde o přenos násilí, dochází k němu zejména kvůli jevu, kterému říkáme nápodobování a který začíná probíhat od věku 3 let.

Na toto téma proběhlo u nás i ve světě obrovské množství studií. Uvedl jsem několik příkladů všeobecně známých studií. Za velmi kvalitní výzkum považuji dlouhodobou studii Kolumbijské univerzity, která byla zveřejněna v roce 2002, po 17 letech sbírání dat. Potvrdila, že sledování násilí na obrazovce během dospívání přispívá k růstu agresivity a zvyšuje pravděpodobnost spáchání trestného činu v dospělosti. Potvrdila také, že samotná konzumace násilí je málo, důležité je také, zda je harmonická rodina. Rodinný vliv je totiž hluboký a nezastupitelný.

Je to opravdu na zamyšlení, že dnešní třináctileté dítě, vidělo za svůj život v televizi 52000 vražd, znásilnění, loupeží a přepadení. Není divu, že to na takovém dítěti musí zanechat stopu. Když nic jiného, alespoň to vede k citové otrlosti a toleranci násilí. Na násilí je pohlíženo jako na něco obvyklého, všedního.

Znovu se potvrzuje důležitost prevence. Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání je dobrým nástrojem proti zbytečnému a samoúčelnému násilí a vulgaritě na obrazovce. Technické prostředky, čipy nebo heslované přístupy k televizi nebo počítači, jsou dokonalým opatřením, ale tady obzvláště platí „zakázané ovoce nejvíc chutná“ a děti to mohou brát spíš jako výzvu k překonání překážky.

Tou nejlepší prevencí je a bude fungující rodina. Zanedbávané děti lehce sklouznou k pasivní konzumaci obrazových médií a nechají se jimi ovlivňovat. Ne nadarmo se dnes například o televizi hovoří jako o „třetím dospělém“. To znamená, že rodiče posadí děti před „bednu“ a věnují se sami sobě. Nekomunikují s dítětem, nevysvětlují, nekontrolují a je potom otázka, co je horší. Jestli nevhodný pořad nebo zanedbaná výchova a následně neodvratné výchovné problémy doma a ve škole.

Obrazové násilí podporuje agresivitu a chování podle stereotypních rolí. Není ovšem jedinou příčinnou poruch chování, ale jednou z mnoha příčin. Je dokladem o výchovných problémech a nelze ho posuzovat izolovaně, ale jen komplexně. S ohledem na nepříznivé okolnosti výchovy a vývoje jedince.

Použitá literatura a prameny

Literatura

ARENDTOVÁ, H.; *O násilí*. Praha: 1995.

BARROW, J. D.; *Vesmír plný umění*. Brno: Jota, 2000, ISBN 80-7217-097-X

ČERMÁK, I.; *Frustrace z pojmu agrese, nebo metodologická skepse?* Československá psychologie, 1999.

FLUSSER, V.; *Příběh ďábla*. Praha: GemaArt, 1997, ISBN 80-86087-00-X

FULKOVÁ, M.; *Diskurs umění a vzdělávání*. Praha: HH Vyšehradská, 2008, ISBN 978-80-7319-076-7

FINK, E.; *Hra jako symbol světa*. Praha: 1993, ISBN 80-202-0410-5

LEARY, T.; *Chaos a kyberkultura*. Praha: Maťa - Dharmagaia, 2001, ISBN 80-85905-30-2

LORENZ, K.; *Tak zvané zlo*. Praha: 1992, ISBN 80-204-0264-0

LORENZ, K.; *Odumírání lidskosti*. Praha: Mladá fronta, 1997, ISBN 80-204-0645-X

McLUHAN, M.; *Jak rozumět médiím*. Praha: 1991, ISBN 80-207-0296-2

McLUHAN, M.; *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno: Jota, 2000.

POSTMAN, N.; *Ubavit se k smrti. Veřejná komunikace ve věku zábavy*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, (1999) 2000.

SUCHÝ, A.; *Mediální zlo-mýty a realita.* Praha:Triton, 2007, ISBN 978-80-7254-926-9

ŠTIKAR, J.; *Obrazová komunikace*. Praha: 1992.

ŘÍČAN, P.; *Agresivita a šikana mezi dětmi.* Praha: Portál, 1995, ISBN 80-7178-049-9

BERÁNKOVÁ, R.; *Jak děti vnímají reklamu.* Propsy, 1998.

Právní literatura

ZÁKON č. 40/1995 Sbírky, o regulaci reklamy.

ZÁKON č.231/2001 Sbírky, o provozování rozhlasového a televizního vysílání.

Tištěné periodické publikace

TÝDEN č. 39/2009 – *„Prodává obal“*

PSYCHOLOGIE DNES č. 8/2002 – *„Studie Kolumbijské univerzity“*

Elektronické zdroje

IS.MUNI.CZ (online). 2009 (cit. 2009-12-15). Dostupný z WWW:

http://is.muni.cz/th/246756/pedf.m/

MOJE-RODINA.CZ (online). 2009 (cit. 2009-10-09). Dostupný z WWW:
http://www.moje-rodina.cz/sikana-ve-skole/sikana-ve-skolce.html

FREEGAME.CZ (online). 2010 (cit. 2010-1-21). Dostupný z WWW:

http://www.freegame.cz/clanek.php?id=349

MS-SADSKA.CZ (online). 2009 (cit. 2009-12-20). Dostupný z WWW:

http://www.ms-sadska.cz/index.php/component/content/article/2-aktuality/13-specialni-pocitace-pro-nejmeni-od-ibm

BLISTY.CZ (online). 2010 (cit. 2010-1-6). Dostupný z WWW:

http://www.blisty.cz/2003/8/19/art15104.html

Seznam příloh

Příloha č. 1

Vzor anonymního dotazníku sledovacích návyků

Příloha č. 2

Obrázková část – vizuální sonda do propagace násilí na internetu.

Celkem 21 obrazů.

Obrazy jsou uloženy na přiloženém CD.

Příloha č. 1

ANONYMNÍ DOTAZNÍK SLEDOVACÍCH NÁVYKŮ

(dotazník pro žáky 5. třídy základní školy)

Škola:……..

Datum: …… Třída: …… Pohlaví / chlapec, dívka /: ……

Instrukce: Milí žáci, pokuste se vážně zamyslet nad předloženými otázkami a upřímně odpovědět. Správné odpovědi nebo pravdivé varianty zakroužkujte. Pokud Vám žádná odpověď nevyhovuje zcela, označte tu, která je vám nejbližší. Za Vaši ochotu Vám děkuji.

1/ Záliby, koníčky, zájmy. Uveď jednu nebo více možností, podle pořadí oblíbenosti:

……
……
……..

2/ Bydlíš s oběma rodiči?

a) s mámou a tátou b) jen s mámou c) jen s tátou

3/ Hrají si s tebou někdy rodiče?

a) ano b) ne

4/ Tráví s tebou rodiče tolik času, kolik bys chtěl/a?

a) ano b) ne

5/ Četli ti nebo ti čtou rodiče před spaním pohádky?

a) ano b) ne

6/ Kolik nepovinných knih jsi v loňském roce přečetl/a a o čem byly?

…….

7/ Díváš se rád/a na televizi?

a) ano b) ne

8/ Díváš se často na televizi?

a) ano b) ne

9/ Kolik hodin denně strávíš u televize? ……

10/ Kolik hodin denně strávíš na internetu? ……

11/ Kolik hodin denně strávíš u počítačové hry? ……

12/ Na jaké pořady v televizi se nejraději díváš? Označ jednu nebo více možností.

a) pohádka b) seriály c) dobrodružné filmy d) romantické filmy
e) sci-fi f) akční filmy g) kreslené filmy h) komedie ch) horory
i) jiné(dokumenty, soutěže)

13/ Která je tvoje nejoblíbenější postava nebo herec?

…….

14/ Který pořad nebo film je tvůj nejoblíbenější?

…….

15/ Kdy se díváš na televizi nejvíc? Označ pouze jednu možnost.

a) ráno b) odpoledne c) večer

16/ Proč se díváš na televizi? Označ pouze jednu možnost.

a) baví mě to b) zajímá mě to c) nemám nic lepšího na práci

d) rodiče na mě nemají čas e) nechce se mi dělat nic jiného

17/ Díváš se na televizi před spaním? Označ pouze jednu možnost.

a) často b) někdy c) málokdy d) nikdy

18/ Nechali tě někdy rodiče dívat se na nepřístupný film? Pokud ano, jak se jmenoval nebo jaký měl námět?

…….

19/ Díval/a ses někdy na nepřístupný film tajně, bez dovolení rodičů? Pokud ano, jak se jmenoval nebo jaký měl námět?

…….

20/ Viděl/a jsi někdy pornografii?

a) ano b) ne

21/ Chtěl/a jsi někdy být jako nějaká postava z televize nebo filmu?

a) ano b) ne

22/ Udělal/a jsi někdy něco, co jsi viděl /a v televizi nebo ve filmu?

a) ano b) ne

23/ Použil/a jsi někdy slova nebo věty oblíbených postav v televizi nebo ve filmu?

a) ano b) ne

24/ Hádky a rvačky mám rád/a:

a) ano b) ne

25/ Některým spolužákům bych rád ublížil/a:

a) ano b) ne

26/ Když se zlobím, tak křičím a házím věcmi:

a) ano b) ne

27/ Když mě někdo urazí, dám mu lekci:

a) ano b) ne

Příloha č. 2

Obraz č. 1 David Dougles Duncan – *„Válka v Koreji, léto 1950“*

Obraz č. 2 Edie Adams – *„Poprava Saigon 1968“*

Obraz č. 3 Gunter Schumann – *„Irák je svobodný 2004“*

Obraz č. 4 Gunter Schumann – *„Sto Hitlerů“*

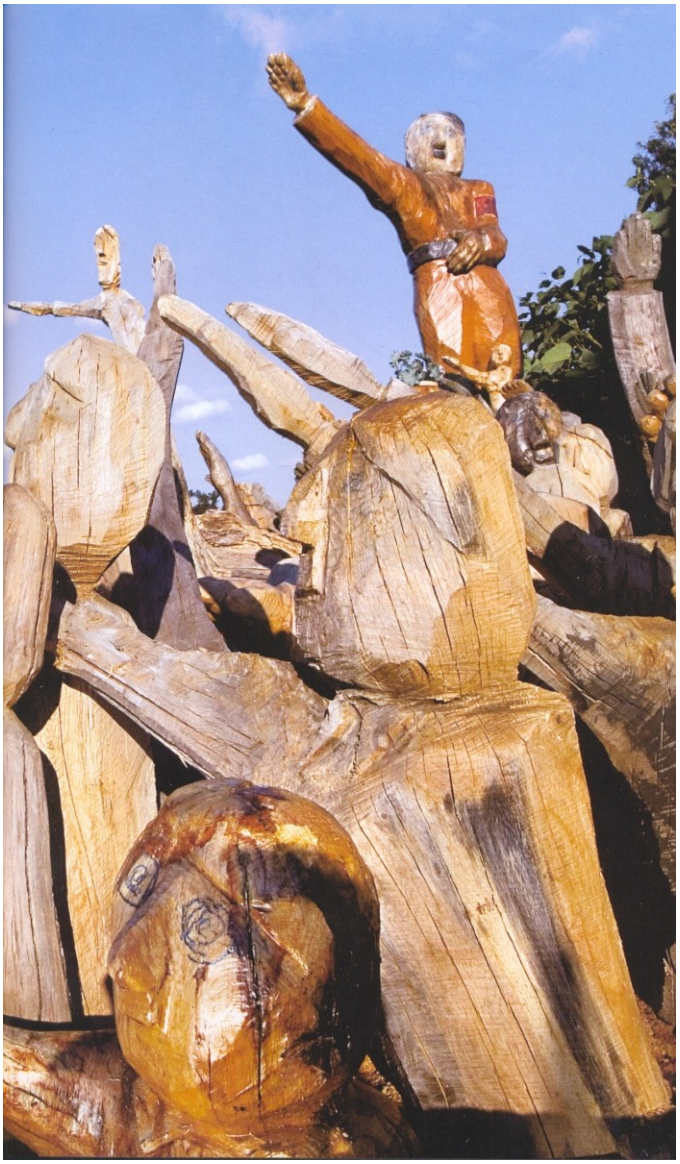

Obraz č. 5 Hilmar Pabel – *„Matka prosí za syna“*

Obraz č. 6 Autor neznámý - „Irák“

Obraz č. 7 Marc Riboud – *„Pochod míru 1967“*

Obraz č. 8 *„Americký gangster“*

Obraz č. 9 *„Jacquecs Mesrine I“*

Obraz č. 10 *„Jacquecs Mesrine II“*

Obraz č. 11 *„Mistr Kung-Fu“*

Obraz č. 12 *„Karate“*

Obraz č. 13 *„Pan přesný“*

Obraz č. 14 *„Kluci v akci“*

Obraz č. 15 *„Kill Bill“*

Obraz č. 16 *„Brutální Nikita“*

Obraz č. 17 *„Drsný Harry“*

Obraz č. 18 *„Terminátor“*

Obraz č. 19 *„Rambo“*

Obraz č. 20 *„Fantasy – Temný válečník“*